

БЪЛГАРСКИ КНИЖИЦИ.

Часть III

1860 Октомврия

Книжка втора

НЕЩАСТНАЯ ФАМИЛИЯ

БЪЛГАРСКА ПОВѢСТЬ.

Продължение отъ год. 3, ч. 3, кн. 19 стр. 95.

✕ Сазлѣстѣна и начала да пиева:

„Азъ що се подписувамъ отъ дому, обѣщавамъ ся, чп кѣту предамъ Шуменъ въ жертвѣ на огъня, колко-то богатство земѣ, половинѣ щѣ дамъ Караманъ бей, защото той, споредъ както ся обѣщава, ще стани причина, за да влѣзи Шуменъ въ ръцѣ ми “.

Акѣж бей ся подписа, удари голѣмый си печатъ и кѣту ѣж подади младому Яничарипу, каза му тържественно:

— На ! тѣзи запискѣ . Караманъ бей нека бѣди вѣренъ на слово си . азъ щѣ изпълнѣ обѣщаніе си.

Младый Яничаринъ скри малкаѣж запискѣж, що му ѣ подади Акѣ бей, поклони ся и каза:

— Еще една дума . . . единъ свѣтъ.

— Слушамъ, рѣче Акѣ бей.

— Четири часа далечъ отъ Шуменъ има село Прѣславъ коо е много богато и Джамалъ бееви сынове сѣ тамъ. Ты съ войскѣ си трѣба да нападинишъ на то село. Джамалъ бей, за да отърве сынове си, ще доди противъ васъ съ сичкѣ си войскѣ. Тогасъ Караманъ бей ще отвори сички Шумненски врата и ты съободно ще можешъ да влѣзинъ въ Шуменъ.

Акѣ бей толкосъ много ся радваше, щото, макаръ да каза: „слушамъ“ нъ не чу нищо отъ сичко що му каза младый яничаринъ.

— Какво . . . какво ми каза ? запита го той слѣдъ кѣту посмали радость си.

Младый яничаринъ му повтори.

— Добрѣ добрѣ ! съ радость рѣче Акѣ бей и на лице му ся изобрази голѣмо удоволствіе: Иди и кажи Караманъ бею, чи азъ щѣ испълнѣж сичко, споредъ както мя той свѣтува, и никогѣ нещѣ забравя това добро.

Младый яничаринъ ся поклони и си отиде.

Кѣту Акѣ бей и Сали останахѣ сами, пѣрвый каза послѣдне му:

— Сега вече Шуменъ е въ наши рѣцѣ ! Нѣма никакво съмѣніе, чи ный кѣту направимъ Шуменъ на пепелъ, както Жеруенъ — наше имя ще загърми по цѣлъ свѣтъ. Ахъ, Салие, колко ще е пріятно кѣту глѣдами Шуменъ да гори !

Сали поклати главѣ си и каза:

— Никакъ не ся надѣмъ. Ищѣ да рѣкѣж, чи Караманъ бей върши нѣкоо лукавство . . .

— Какъ можн да бѣди ! той ми проводи скѣпоцѣнны дарове.

Отъ това ся вижда, чи той ся нуждава въ моѣхъ помощь. Вѣроятно, той е скаранъ съ Джамалъ бея и иска да му отмъсти. А това обстоятелство ще принесе намъ толѣмъ ползѣ: Ный ще глѣдамы отъ кого-то зѣмемъ по много пары ще смы на неговъ странѣ.

— Се трѣба да ся назимъ . . . незнаймы защо ны викжтъ въ Силистрѣ . . .

— Е, Сали, какъвъ си — незнамъ. Явно е чи ще ны проводжтъ отъ срѣща да биймы Московски гяури.

— Да не истеглимы нѣщо чи . . .

— Бе глѣдай си работѣ ! — смѣй ли нѣкой да намъ прави зло? Слава богу, само нашъ табуръ не отивѣ въ Силистрѣ . . . азъ еще и въ Анадолъ имамъ войскѣ.

— Това о тѣй, ама . . .

— Знамъ азъ какво правѣхъ, знамъ. Ако Яничари искжтъ да ни правѣхтъ зло; то най първо Джамалъ бей и Караманъ бей ще видѣхтъ, чия кръвь е по чървена и по гореща: яничарска или кърджалжйска. . . Нъ, виждамъ, Сали, чи съмва, трѣба да вървимы.

— Трѣба.

И Сали ся отдалечи отъ Акѣхъ бея, кой пачна да ходи пагорѣ надолу и да ся усмива.

— Е ! каза той самъ себѣ, кѣту ся застои: с'утрѣ мое имя пакъ ще растрепери толкози души . . . Прѣславъ, заедно съ жителы си, ще погини. Можн и Шуменъ да истегли това . . . Весели ся Акѣхъ бей !

Въ това время ся върна Сали.

— Сички сѣ готови, Ефенди, каза той.

Акѣхъ бей отиди при войскѣ си, коя десять крачки стоеше отъ него на далечъ и бѣше готова да върви.

— Юнацы ! каза той, кѣту ся качи на коня си: до сега не стѣ посрамили имя си, надѣмъ ся и отъ сега пататакъ да не го посрамяте . . .

Жерувна ще вы помни навѣки ! . . . Сега пжкъ ще идимъ въ Прѣславъ и даже въ Шуменъ. Да заковемъ въ сѣрдца имъ нѣща страшни имена ! Пламакъ кой ще излѣзе отъ наши рѣцѣ, нека бѣди гробъ на тѣзи Гяурски жилища — а сичко имъ богатство ще бѣди наше . . . разбирате ли ? Изгѣдайте добръ ! дору съвършено не ся приближимъ до Прѣславъ, никой отъ васъ да не пушка, да не выка и да не пѣй ! Ако нѣкой не слуша, той ще бѣди много злѣ наказанъ.

Къту каза това, Аклѣ бей трѣгна. Слѣдъ него трѣгна и цѣла Кърджалѣйска ордуя, коя пазеше временна тишина.

VIII.

В е с е л б и.

Нощъ бѣше прохладна и мрачна. Вѣтръ дуеше ту силно ту тихо и разлюлюваше голѣмыя и малкія Прѣславски дървета, кой съ свои листи издавахъ тихъ, изъ страшенъ шумъ . . .

Вълкува кѣща бѣше най добра отъ сички други Прѣславски кѣщи. Широкия и равныя дворове, такожде и прекрасныя градини, придавахъ на тѣзи Вълкува кѣщи много пріятель видъ. Въ градини между други плодоносны дървета възвышавахъ ся и нѣколко дубове, кой съ свои клони покрывахъ почти цѣлъ домъ . . .

Подъ единъ отъ тѣхъ дубове — въ тѣзи пріятна, заседно и мрачна нощъ, спѣхъ Вълкувы сынове — Велику и Стоянь.

— Стояне ! каза Велику, къту растриваше сѣмливы си очи : стани да идимъ въ кѣщи, чи дѣждъ ще вали . . .

— Ехъ, и ты, бате ! кой ты каза дѣто ще вали дѣждъ ? измармора Стоянь и ся обърна на другъ странъ.

Съ това Стоянтъ ницени да докажи на батя си, чи пему не ся става, и чи той да престани да го безпокои. Изъ Велику, защото ся боеше да не завали дъждъ, никакъ немислеше да остави брата си, да си спи. Той почина да бута ракъ му, къту му думаше :

— Я погледни, какво е тъмно и какъвъ вѣтръ вѣй ! . . .

Стоянтъ, безъ да ще, отвори очи си, погледна малко и, къту лѣгна пакъ, каза:

— Небойся, бате, азъ знамъ че дъждъ не ще вали.

— Знаишъ ! отъ какво ? да не си звѣздаръ ?

— Никакъвъ не съмъ . . . нѣвидя ли, чи снощи слънце засѣдна безъ да ся помръчн, бариятъ отъ най малко облаче ?

— Ты се хитруванъ, Стояне . . . нѣ право да ти кажа азъ не могъ заспа вече подъ това дърво.

Стоянтъ ся попрозява малко, растри очи си, стана и каза весело:

— Иѣма лесиниъ я ! трѣба да ся става . . . какво ми ся спи !

— Какъ можниъ тѣй спокойно да спишъ — пезнамъ ! Азъ никакъ неможихъ спокойно да спѣмъ . . . едни сънища, едни сънища . . . се страшни .

— Се пусти .

— Знаишъ; нѣ немогъ да разумѣмъ защо сѣрдце ми тѣй часто ся бѣи и, къту чи предчувстеува нѣщо . ! .

— Да не лоди пакъ Еминъ да ны лови ? . . Струва ми ся, чи той позна и нѣи какви смы и Влади какъвъ е.

— Не знамъ какво ще бѣди, нѣ сѣрдце ми чувстова горестъ.

— Защото слѣдъ малко время ще чувстова радость . . . не-знаишъ ли що дума пословица: „ Слѣдъ печаль слѣдва радость „ ?

— Не ся надѣмъ . . .

— Вижда ся, чи ты забрави, чи с'утрѣ що ся веселишъ. Нашъ забравенный Чичю и спички наши съжители с'утрѣ ще ся събиратъ

да празнувайтъ татковъ празникъ, а заедно съ това да се порадаватъ за наше чудно избавленіе . . . Какъ ще се радва татку, кѣту види оплаканнаго си веќе брата ! Какъ и ный ще се радва, кѣту посрещнимъ храброго си братовчета, на кого сме длѣжны за нашъ животъ !

Великово лице, кѣе до сега бѣше печално, за въ часъ съ проясни и той извика съ радость:

— О, нашъ братовчетъ е іонакъ ! той има лѣвско сѣрдце и всегда постѣпва іонашки . . . нѣ (печаль пакъ покри лице му) уви ! ако ся сбѣди мое предчувствіе . . . мой сѣнь . . . тогасъ . . . О, не дай Боже !

Стоянтъ ся усмихна.

— Ты пакъ балауваешъ съ сѣнища, каза той, кѣту потупка брата си по гѣрба: дѣ ся е чувало сѣнища да казвѣтъ право ?

— Стояне ! рѣче Велику малко разгѣвено: азъ не вѣрвамъ въ сѣнища; нѣ въ предчувствіе . . . струвами ся чи това ми предчувствіе не ще мя излѣжи, както не мя излѣга и тогасъ, кога бѣхмы въ Еминевы рѣцѣ . . . помнишь ли ?

— Помнѣхъ, каза Стоянтъ замислено: нѣ тогасъ бѣше друго, сега друго. Тогасъ ный чакахмы всякій часъ — смѣръть и бѣхмы въ голѣмъ горестъ. Разбира ся, чи въ таквостъ поюженіе наше въображеніе представеше ни нѣ сѣнь нѣщо утѣшително, кѣе за нашъ честь, случи ся. А сега, слава Богу ! немамы за нищо да скѣрбимъ и да кѣсамы сѣрдца си . . . и тѣй, какво и да сѣнувамы или предчувствовамы, то е се пустота.

— Сѣнь бѣва пустота, нѣ предчувствіе — никога ! азъ сѣмъ испиталъ нѣколко пѣти: какво и да предчувствовамъ се ся изпълне. Кѣту бѣхмы въ Еминевы рѣцѣ, азъ предчувствовахъ радость, и радость ся случи. Сега пакъ предчувствовамъ печаль. Еще вчера дору ся веселяхъ, сѣкашъ чи пѣкой ма рѣгна съ пожъ въ сѣрдцѣ и ми каза: „ Не ся весели, защо скоро ще испіешъ чаша, коя ще

е много горчива ! “

— Сичко праздно . . .

Въ това време чу ся выкъ на селскій говедаръ.

— Хо ! то' съмнало ! каза Велику, кѣту ся прозя и протегна: говедаря выка.

Велику и Стоянъ облѣкохъ ся, умихъ ся и отидохъ при татка си; нѣ защото той спѣше, тѣ влѣзохъ при майкѣ си, коя бѣше въ другъ кѣщъ и метеше.

— Добро утро, мамо ! казахъ тѣ и ѝ ся поклонихъ.

Майка имъ престана да мете, погледна ги съ нѣженъ майчинъ погледъ и имъ каза весело:

— Далъ ви Богъ добро, мами.

Послѣ тя притворно ся начумѣри и имъ каза сѣрдито:

— Гуреливы вый ! бре до сега спи ли ся ?

— Ный отколѣ ся събудихмы, рече Велику, кѣту ся усмихна: нѣ, домырзя ны да станимъ, и ный си приказвахмы . . .

— То ся знай е, чи вый сте си приказвали за любовници ся; а забравихте, чи днесъ ще ни дождѣтъ скѣпи гости (мусафири), и чи трѣба за нихъ малко рыба или баримъ нѣщо диво: заяцъ ли, що . . . Татку ви снощи толкосъ порѣчва . . .

— Ный пакъ забравихмы ! извикахъ двама за въ едижжѣ, кѣту пляскахъ ржцѣ си: нѣ еще рано . . . ще сваримъ . . .

— Какво ви рано ! не виждате ли, чи пладия стана?

— Ще сваримъ, ще сваримъ . . .

— Щѣ ви видѣхъ.

Велику и Стоянъ зехъ сичко що имъ трѣбаше, нар амиха пушки си и отидохъ.

— Пять часа стапа, както ся отишли, а еще ги нѣма ! каза Вълку съ нетърпение на женѣ си, коя ся занимаваше да пече хлѣбъ.

— Можн да не ся наловили, рече тя.

— Чи азъ спощи имъ казахъ да не ловѣтъ много . . . сега, кѣту има мясо, рыба не ся яде.

— Бе, никакъ не ни трѣбаше рыба . . . аха . . .

— Какво не ни трѣбаше ! това е приличіе . . .

— Съкамъ, чи идѣтъ, каза Рада, кѣту ся прислуша.

Вълку погледна презъ малкое прозѣрче, извика „братъ ми !“ и излѣзе вънъ. Той едвавъ доиди на срьдъ двора, нѣтъни врата ся отворихъ и Петръ засидо съ сына си Влада, влѣзе вътрѣ.

— Бате !

— Вълко !

И два брата, кои въ растояніе на двайцѣтъ години почтахъ единъ другого мъртъвъ, крѣпко ся прегърнахъ и, отъ голѣмъ радость, останахъ на нѣколко минути кѣту безчувствени. Само сълзы, кои кѣту порой ся изливахъ отъ очи имъ, показвахъ, чи тѣ не сѣ лишены отъ чувства. Между това, Рада стѣскаше въ обятія си Влада и го обливаше съ сълзы. Кѣту утѣшихъ що голѣ голѣмъ си радость, тѣ влѣзохъ въ кѣнци съ весели лица.

Нъ, за въ единъжъ, Влада поблѣдня, възви си къмъ Рада и ѣхъ запыта бързишкомъ:

— Ами дѣ сѣ Великуви ?

Рада ся почуди за този внезапенъ въпросъ и каза!

— Нѣма ги.

— Чичо ! рече Влада съ растреперанъ гласъ: ты здравъ ли си?

— Слава Богу, здравъ сѣмъ, каза Вълку съ удивленіе. .

— Земи пушкѣ си и вързи подирѣкъ ми.

Това кѣту рече, Влада нарамчи пушкѣ си и съ бързи крачки излѣзе вънъ. Слѣдъ него тичаше и Вълку съвършенно замаянъ.

Тѣ около полвинъ часъ вървахъ безъ да продумѣтъ единъ другому слово. Найнадири, Вълку, кѣту неможи да търпи, запыта спятника си — Влада:

— Дѣ отивамы ный ?

Влади, вмѣсто да му отговори, запята го :

— Велику и Стоянь не отидохъ ли да ловѣтъ рыбъ ?

— Отидохъ . . .

— Не пытай сега ный дѣ отивамы . . . тѣ сѣ въ голѣмъ бѣ-
да . . . дано да не закжсееймы.

— Тѣ сѣ въ бѣдѣ ! извика Вѣлку и удвои крачки си.

Единъ часъ далечъ отъ Преславъ; къмъ Западъ, нѣа прекраснѣ
долинѣ, презъ коя минува гордая рѣка Камчикъ. Преди тамъ ходи-
хъ Преславцы да ловѣтъ рыбъ.

Влади и Вѣлку сѣ приближавахъ до тамъ долинѣ. За въ едикъжъ,
до нхъ достигна отчаянь женски крясъкъ.

— Чувашъ ли чичо ? каза Влади и сѣ затечи къмъ тамъ отъ
дѣто сѣ чуваше крясъкъ.

И Вѣлку сѣ затечи подиръ него.

Въ долинѣ до единъ голѣмъ камъкъ имаше нѣколко души, кои
махохъ сѣ голи ножове и сѣ мѣчохъ да разсѣкхъ два млади мом-
ка, кои защищавахъ едикъ старъ женъ и едикъ младъ момъ.

— Еминъ тамъ ! извика Влади: той иска да убий Велика и Сто-
яна . . . скоро чичо !

И Влади въ три минути намѣри сѣ предъ Еминевъ дружинѣ.

— Ахъ ! това проклято момче и тука ны намѣри ! извика Е-
минъ сѣ уплашенъ гласъ: Бѣгайте, дружина !

Еминева дружина сѣ разбѣга; нъ Владевъ ножъ свари да сва-
ли отъ нхъ три мина.

Въ то время довтаса и Вѣлку:

Стой, Владе ! напразно, кръвъ не проливай . . . тѣ бѣгхъ.

— Владе ! ты и тосъ нхъ ны освободи ! извикахъ Велику
и Стоянь и прегърнахъ братовчета си.

— Татко ! рече Велику, кѣту отпустна Влада и прегърна татка

си: Благодарн Влади, чи той два пѣти става ны спасава отъ яенѣ смърть . .

Вълку мѣсто да кажи пѣщо, наведи главѣ си и ся млчешо да скрий сълзы си, кои бѣхѣ покрыли лице му.

— Тукъ не е мѣсто нито за радване, нито за благодарность, каза Влади: да си вървимъ, чи леля и татку съ нетърпѣние ны чакхѣ.

— Да заведемъ и тѣзи нещастны у дома, каза Стоянъ, кѣту показа съ прѣстъ на двѣ жены, кои кѣту замръзпати стояхѣ на мѣста си .

— Не си приближавайте до насъ ! извика младая хубавица: Вый сте злодѣй . . . Вый убихте любовника ми . . .

— Какъ ! проляхмы невиннѣ христѣанскѣ кръвь ? рече Велику съ плачесенъ гласъ: кой е твой любовникъ ?

— На, този, рече тя и показа на единъ лежъ ! (1), кой бѣше покрытъ съ кръвь.

— Чи той не е христѣанинъ, каза Велику.

— Не е ли ? . . . глѣдай !

И младая хубавица рас'кры израненныя грѣди на единъ младъ яничаринъ. На пихъ висяхѣ два злати кръста.

Велику туку кѣту видя знаменія кръста, сѣдна на колѣна и извика:

— Боже ! Азъ го убихъ ! . . .

Той повече неможи да продума: сълзы му го задавихѣ.

— Чи защо ся е облѣкълъ той съ яничарски дрехи ? Запыта ѣ Стоянъ плачишкомъ.

Влади и Вълку плачахѣ.

1) Лежъ = лешъ. Тѣзи дума .с чисто Българска, и Турцы ѣмъ зели отъ насъ.

— Вий плачите . . . вий сте добри хора, каза тя кѣту видя, чи Вълкуви плачѣтъ: азъ ща ви разкажѣ сичко, нѣ тукъ не е мѣсто . . . да идимъ у васъ.

— Да идимъ, съ радость извика Велику и пупечи да земн на гърба си тѣло убитога яничарина.

— Стой ! каза старая жена, този е мой сынъ, азъ искамъ тукъ да го закопайте, защо той не бѣше еще кръщанъ.

Велику и Стоянъ за въ часъ ископахъ съ ножове си единъ гробъ и пустнахъ вѣтръ младаго яничарина.

— Да ти е легка прѣстъ, любезный сыне ! рече старая жена, кѣту хвърли еднѣ шепъ прѣстъ врѣхъ сына си:

Ты, прибави тя, пожела да станишъ христѣанинъ, нѣ, твое желаніе не ся испълни. Вѣроятно за таткуви ти грѣхове . . . Да вървимъ сега, каза тя, кѣту ся възви къмъ Вълка.

Рада и Петръ съ постърпѣніе чекахъ да ся възвърнатъ Вълкуви. Радино петърпѣніе бѣше тѣй голѣмо, щото тя нѣколко пѣти излазя отъ вѣнъ Прѣславъ за да глѣда да ли не идѣтъ.

— Горкана, какво ли имъ ся случи ! каза тя, слѣдъ кѣту влѣзи въ къщи: азъ вече не могъ да търпѣмъ . . .

И на нейны очи ся показахъ сълзы.

Въ това время Вълкувы кучета радостно залахъ.

— Идѣтъ ! извика Рада и излѣзе вѣпъ.

На двора стояхъ: Вълку, Влади, Велику, Стоянъ и двѣ жены.

— Ный доведохмы гости, каза Вълку, кѣту ся приближи до Радѣ: скоро стопли водъ и умый крака имъ.

Слѣдъ единъ часъ сичко Вълково семейство бѣше въ голѣмъ радость: Вълку сѣдеше до брата си Петра и неснимаше очи си отъ негово лице. Велику и Стоянъ приказвахъ съ Владя и радосно ся смѣяхъ. Рада бѣше зела въ полъ си младаѣ хубавицѣ, милваше ѣ по гладкое чело и приказваше съ старайъ женѣ. Съ еднѣ рѣчь, ра-

достъ и щастіе на това толкосъ нещастно семейство бѣхъ достигнали на най высокъ степенъ . . . но, увѣ ! тѣ трѣбаше скоро да си преобърнатъ въ голѣмъ печаль, койъ ни едно отъ тѣхъ щастливъ лица не предчувствоваше, освенъ Велика. Бѣдливъ Велику въ най голѣмъ радость чувствоваше униніе, кое го правеше много да се безпокои . . .

Скоро подиръ това у Вълкуви додохъ и други гости. Вълку имъ обави, чи той ще празнува свой празникъ и освобожденіе на сынове си. Той пригласи и сички Ирѣславцы да участвуватъ въ този домашенъ празникъ, и тѣ кѣту не щяхъ да оскорбѣтъ Вълка не се отказахъ отъ това приглашеніе.

Скромній българскій обѣдъ приближаваше да се свърши. Тогасъ Вълку напълни единъ малкъ паницъ съ вино, издигна ѣмъ на горѣ и каза:

— Братя ! нека пиймы за здраве на наши нещастны гости, кои бѣхъ въ личарски рѣцѣ.

— И той показа кѣмъ старая жена и младая хубавицѣ.

— Да бѣдѣтъ здрави ! извикахъ сички Вълкуви гости.

Въ това врѣмя старая жена, вмѣсто да се усмихне, въздѣхна тежко и испусти двѣ едри сълзы, кои се проточилахъ по блѣдно ѣе лице.

— Молете Бога по скоро да умрѣ, каза имъ тя съ слабъ гласъ, защо азъ съмъ нещастна . . .

Вълку и сички други погледнахъ ѣмъ съ голѣмо удивленіе.

— Вѣрвами, чи ты си нещастна, каза ѣ Рада съ пѣженъ гласъ: нѣ, кажи ни нещастія си, и нѣй можн да тя утѣшимъ . .

— Не се надѣвамъ; нѣ можн да ми отлекни, кѣту ви кажѣ страданія си . . . слушайте:

Азъ съмъ се родила въ село Струмицѣ — въ Македоніѣ. Мой татку бѣше много богатъ . . . какво богатъ, въ то время, кой-то имаше десять погона шивы, и нѣколко овцы, почиташе се

за много богатъ. Мое дѣтство бѣше щастливо: Сестра ми Радка, коя бѣше двѣ години отъ меня малка, никога не ся отдѣляше отъ меня, и ный се пасдо си играяхмы изъ наши широки градины. Тогасъ ный незнаехмы печаль. Въ наши сѣрдца сякога царуваше дѣтско веселіе . . . ахъ ! нема то время сега !

— И тая бѣдна жена заля ся съ сызы.

— Кѣту стѣпнихъ въ 13-тѣ години на възрасть ся — продължи тя, кѣту ся поуспокои — азъ бѣхъ пакъ тѣй весела, както и преди. Нѣ Татку ми порѣча никакъ да не излазямъ на пѣтя, и даже нѣкой пѣть мя крѣише въ подземны дупки (таквици дупки въ нашій дворъ имаше двѣ). Почти цѣла години мене не ми позволявахъ да ся покажъ на пѣтя и въ сичко това време татку бѣше много печаленъ. Нѣ послѣ той начина малко по малко да става веселъ и азъ бѣхъ свободна да излазямъ на пѣтя.

Рада слушаше съ голѣмо вниманіе този разказъ и по нѣкогашъ на лице ѝ ся изображаваше голѣма радость.

Въ единъ ноцъ, продолжи старая жена, азъ ся разбудихъ отъ силенъ крясъкъ. Сестра ми — Рада прегърна мя и извика съ уплашенъ гласъ: „ како ! татка и мамъ бѣхъ ! “ Азъ до токося ся уплашихъ, щото неможихъ даже да извикамъ. Въ тѣзи минуты мама жално извика. За въ единъжъ въ кѣщи ся разля свѣтлинъ отъ нѣколко свѣщи и азъ видяхъ . . . о Боже ! . .

Сызы на нѣколко минуты прекъсахъ ѝ гласъ.

Азъ видяхъ, продолжи тя, кѣту очисти сызы си, чи татку и мама стоѣхъ забити на колъ и жално выхъхъ . . Азъ извикахъ и изгубихъ чувства си . . .

Рада коя слушаше съ петьрпѣніе, спустина ся прегърна старая женъ и кѣту ѣк обляваше съ сызы извика:

— Сестро ! . . Стоянке ! ный пакъ ся видѣхмы ! . .

Вълку и сички други останахъ замаяны.

— Нима, ти е твоя сестра ? Запыта Вълку женъ си Радъ.

— Тя о, тя ! каза рада и начна да цълува сестрѣ си: Азъ сега припомнихъ сичко . . . Къту мила ми сестра изгуби чувства си, азъ помислихъ, чи тя е умряла, починахъ да выкамъ и да плачѣ. Въ то время една голѣма грабава рѣка запуши уста ми, завърза очи ми и мя изнеси на вѣтъ. Азъ отъ страхъ бѣхъ, ни жива ни мъртва. Гласъ ми ся прикъса и азъ неможяхъ да выкамъ.

Но знаѣхъ много ли, малко ли мя носихъ; пѣ той кой мя носеше с'пря ся и ми каза. „Небойся сега, Радке, ный ся отървахмы“ . Дору думаше това, той развърза очи ми. Колко ся зардвахъ, къту видяхъ отъ предѣ си чичя Петка, нашъ добрый съсѣдъ ! Азъ ся спустинахъ да го прегърѣхъ, нѣ за въ часъ, ся пакъ дръпнахъ назадъ: Лице му бѣше изранено и отъ грѣди му течеше кръвъ. Той, къту видя, чи ся уплашихъ, погледна мя съ нѣженъ погледъ и ми рече: „Небойся дѣте, азъ сега щѣ направѣ да престани тѣзи кръвъ“ . И наистина, слѣдъ нѣколко минути, кръвъ коя течеше отъ грѣди му престана. Тогасъ азъ ся спустинахъ и го прегърнахъ. Той мя стисна въ обятія си, обливаше мя съ сълзы и ми шепнеше. „нешастно дѣте, ты остана сираче : . . . ты инкога вече неще видишь то' мѣсто дѣ си ся родила „ . Азъ нему разбирахъ защо ми тѣй хортува, продължавахъ да го гледа по сбрькосано му чело. „ Да вървимъ, нещастно дѣте, каза той къту въздѣхна и ся упѣти. Меня ми ся струваше, чи той тичаше силно . — Ами мама, ами кака , . . . на кого останахъ ? запытахъ го азъ. „Тѣ отидохъ на предѣ“ измърмора той съ растреперанъ гласъ и удвои крачки. Скоро ный влѣзохмы въ единъ горѣ. Чичю Петку тѣй бърже тичаше, щото меня отъ очи ми излязахъ сълзы. Той безъ да ся спре, посвирна силно и предѣ насъ излязохъ три миѣна млади момци. Скоро . . . скоро ! каза имъ чичю Петку бързишкомъ: чи подирѣ насъ идѣтъ ! Дору той издума, единъ отъ младия момцы изведи отъ гжсталака единъ добъръ конь подади уздѣ му на чичя Петка и му каза: „На, бѣгай, ный ще те

стигнѣхъ“ Чичю Петку въ едно мгновеніе хвърли ся на коня, зема мя въ полъ си и хубавый бѣлый конь фърчеше кѣту птиче . . . Подирѣ насъ вѣрвахъ и онѣзи три момка. Нашъ пѣтъ бѣше дълъгъ: едижъ цѣлъ недѣля вѣрвахмы. Наконецъ додохмы въ Шуменъ и тамъ азъ останахъ . . . Тамъ ся уженихъ за Вѣлка, тамъ родихъ Велика и Стояна . . .

Стоянка (старая жена дѣйствително бѣше Стоянка — Радина сестра), коя въ сичко время на Радинѣ разкасъ бѣше кѣту замаяна отъ радость, прегярна сестрѣ си — Радѣ и каза:

— Ахъ, сестро ! ный смы были въ единъ градъ, а не смы ся видѣли ! . . нѣ дѣ ще ся видимъ . . . Азъ столхъ кѣгу птиче запряна . . .

— Боже ! извыка Влади, кѣту сѣдна на колѣна предъ св. ико-ниж Богородицы: нашъ родъ, наши роднины, сички сѣ теглили отъ тѣзи прокляты лничари, и дор' до сега се теглѣтъ ! . .

— Само ный не теглимъ, каза Стоянка, кѣту прекъса думъ му : слушайте да ви разкажъ сичко, чи тогава ще видите само ный ли теглимъ :

Какъ отъ Струмицѣ додохмы до Шуменъ, азъ непомнѣхъ, продължи тя: помня само, чи кѣту додохмы въ Шуменъ, Джамалъ бей (той бѣше мя грабналъ) начальникъ на шумненскія Ялпчари, начпа да мя принуждава за да ся потурчѣ. Азъ никакъ не рачпхъ. Той мя плашеше съ бой съ убиваніе, съ закаланіе; капеше ся да отрѣжи рѣцѣ ми и носъ ми, чи да мя пушни да ходѣхъ изъ Шуменъ; нѣ сичко бѣше напразно: азъ ся рѣшихъ да изгубѣхъ животъ си; а не душъ си. Джамалъ бей, кѣту видя, чи неще можн да мя склопи на своѣхъ вѣрѣхъ, остави мя въ покой, нѣ направи мя само да му сѣмъ жена. Нѣколко пѣти азъ пулячвахъ на самоубійство; нѣ съкой пѣтъ ся случвахъ препятствія, и азъ се оставахъ жива. Вѣроятното ся случаваше по Божіе щепіе, защо на Него было угодно да живѣѣхъ, азъ за да спасѣхъ и другѣ жертвѣ . . .

Младая хубавица, при тѣзи Стоянкины дуиы въздѣхна и отпрати къмъ неѣ погледъ, въ кого ся изражаваше пѣжностъ и благодарностъ.

Стоянка продължи: Минахъ ся десять цѣлы години, азъ се стояхъ запряпа. Въ единъ ноцъ, въ моѣ стаѣ въведохъ еднѣ младѣ женѣ и едно момиченце — три годишно. Тя жена бѣше христѣанка. Горкая ! тя плачеше, искаше да ся убива, нѣ неситеше, защо предъ неѣ сякога стоеше то момиченце, кое в'ведохъ съ неѣ заедно. То ѣ бѣше дѣщирѣ. Азъ ѣ утѣшавахъ, къту ѣ опсѣвахъ мои страданѣя; нѣ тя неше да чуй нищо, само выкаше и кѣсаше коси си. Минахъ еше три години. Джамалъ бей се ся надѣваше дано ся потурчи нова му жертва; нѣ тя никакъ не ся сключаваше. Най сетѣ, той ся разгѣви много, начина да принуждава и меня да ся потурчѣ, и азъ къту перачихъ, той ны заведи на чѣфликъ си, дѣ начина да мѣчи онѣзи горкѣ женѣ. Нѣ, дору ѣ той мѣчеше, яви ся единъ едѣръ Българинѣ, съ юмрука си свали Джамалъ беа долу, грабна несчастная женѣ и отиди . . . Джамалъ бееви хора ся спустнахъ подирѣ му, достигнахъ го, нѣ неможихъ да земѣтъ жертвѣ си: отсѣкохъ само на Българина рѣкѣ му . . .

— Той былъ братъ ми Иванъ ! извика Петъръ, и къту зѣ въ обѣтѣя си младѣ хубавицѣ, той прибави: — Щерко ! прегѣрни престарялаго си Татка !

Младая хубавица, безъ да запай що ся върши съ неѣ, обви съ бѣли си рѣцѣ Петровѣ снагѣ и го цѣлуна въ сбращкосаное чело.

— Да, продължи Петъръ, ты си моя щерка . . . ты си мила ми Пете . . . Той чѣлѣкъ що грабна майкѣ ти отъ Джамалъ бееви рѣцѣ бѣше мой братъ, той донесе майка ти при меня Владе ! иди прегѣрни загубенѣ си сестрѣ ! . . .

Братъ и сестра ся прегѣрнахъ . . . лица нѣхъ бѣхъ мокри отъ сълзы.

(Слѣдва.)

Синъ убитъ отъ майкѣ си.

Пишѣтъ отъ Цариградъ, 11 Септемврій до *Газетъ де Трибюно*:

„ ІЕдно прѣступленіе, коіе-то стапж по страшно іе ще поради непрѣдвидѣнни-тѣ обстоятелства, кои-то сж го съпровождали и поради намѣсваніе-то, коіе-то направила въ него, види ся, съдба-та, уплаши градъ-тѣ Пишѣ и околности-тѣ му.

„ Тѣзи частъ отъ Отоманскѣ-тѣ Имперіѣ ся населява отъ Българіе. Земля-та, коіѣ-то прѣсичѣтъ отрасли-тѣ отъ синджирѣ-тѣ на Балканѣ-тѣ, іе богата и плодovита въ равнинѣ-тѣ; тѣй, повече-то отъ жители-тѣ ся занимавѣтъ съ земледѣіе и отхранваніе на добитаци, кои-то благоденствувѣтъ по раскоши-тѣ паши въ безкрайни-тѣ полѣни и въ урва-та на планини-тѣ. Между туй нѣ-кои-си честолюбиви оставѣтъ селскій-тѣ животъ на бащи-тѣ си, за да си придобіѣтъ надалечъ богатство поскоро.

„ Цариградъ іе винаги цѣль на путешествіе-то пѣмъ и страна изобилна на тѣхни-тѣ надѣжди; на Мало-Азійскій-тѣ селачевинѣ, както и на Румелійскій-тѣ овчерѣ, Стамбулъ ся прѣдставлява, като градъ отъ *Тисяща и іеднѣ Ношѣ*, страна очарователна, гдѣто ся достигва и богатство и честь; тѣхно-то въображеніе имъ показва іе ще по привлекателно това чудо, коіе-то тѣ знаѣтъ само по прѣданіе. Сѣкѣ годиниѣ, и тѣзи и онѣзи дохождѣтъ пѣмни съ мечтаніѣа, кроіѣтъ хиляди проекти, и виждѣтъ чи тамъ, както и наврѣдъ, трѣбува да придобивѣтъ сѣкидневній-тѣ си хлѣбъ съ работѣ често жестокѣ и труднѣ. Комахай сички-тѣ Българе ставѣтъ водоносци, разнощици или сеизи. Подирѣ нѣколко години, тѣ ся врѣщѣтъ у тѣхъ си съ печалѣ-тѣ си, коіѣ-то сж придобили съ економіѣ, и

живѣхъ покойно посрѣдъ тѣхъ-тъ си, като имъ разказвахъ, тоа що сж видѣли и научили.

„ Въ едно селце близо до Нишъ, живѣла една българска фамилия, коѣ-то състоѣла отъ бащѣ, отъ майкѣ, единъ дъщерѣ и единъ синъ; дъщерѣ-та, Марица, ужена еше на шестнайсетъ години, побързала да остави бащинѣ-тѣ си къщѣ, коѣ-то твърдѣ начесто ставала зрѣлище на кавги, които подбуждалѣ жаднѣ-тъ и мстителнѣ-тъ характеръ на майкѣ-тѣ; баща-та, человекъ слабъ и недѣтеленъ оставилъ женѣ си да му захване мѣсто-то, и често устѣпвалъ на лошасти-тъ ѣ инстинкти. Синъ-тъ, Ъанко, кой-то былъ вече дошълъ на мъжскѣй возрастъ, поискалъ, и той, да ся освободи отъ жестоко-то и често несправедливо-то надзирателство на родители-тъ си; той искалъ да трѣгне въ другѣй пѣтъ и да придобие имотъ, той имъ изявилъ рѣшеніе-то си да отиде въ Цариградъ. Като придобылъ согласіе-то имъ, той ся приготвилъ за въ пѣтъ, събралъ ся съ нѣкои отъ съотечественици-тъ си, кои-то тѣѣ жѣ щели да идѣтъ въ Цариградъ, и трѣгналъ.

„ Много години ся минали, и никой не чувалъ да хортуватъ нѣщо за Ъанка; баща му и майка му, вопреки малкѣ-тѣ нежностѣ, коѣ-то му сж свидѣлствували, питали за него сѣкиго, кой-то ся връщалъ отъ столицѣ-тѣ, по напраздно; не го познавалъ, не знаѣлъ никой що ѣ станалъ той.

„ Марица, коѣ-то винаги много обичѣла брата си, по нѣкога плачѣла; като помислювала, чи не ще го види вече и тогава, когато самоиспѣдени-тъ имѣтъ обичай да ся връщѣтъ; тя често отождала къмъ пѣтъ-тъ, дано да види нѣкакъ тогова, кого-то тя не прѣставала да чака съ таквѣзи упорнѣ надѣждѣ или подобрѣ любовъ. Шестъ години ся минали вече, а Ъанко не ся връщѣлъ.

„ Единъ день, Марица като была въ къщѣ-тѣ си, посрѣдъ дѣца-та си, занета съ домашни-тъ си занятія, чула едно радостно лаѣніе отъ старо-то куче, коѣето ѣж обикнало и подирило, когато

тя оставила къщж-тъ на родители-тъ си; тя помислила чи мжжъ ѝ ся връща по рано отъ обыкновенно-то, и продължила работж-тъ си. Подиръ нѣколко минути, малка-та ѝ фамилия, изоплашена, ся зате-кла и ся натрупала около неѣж; тогава тя, като ся обърнала, видѣ-ла на прагъ-тъ на врата-та, ѣдинъ младъ человекъ, облеченъ ве-ликолепно съ народнѣй-тъ тамшенъ костюмъ, съ тоѣжжъ въ ржжжъ, съ крака твърдѣ напрашени: тя ся приближила до него и щѣла да му каже: добръ дошълъ, но ето чужденецъ-тъ ѣж хваща, пригрѣ-ща ѣж и ѝ казва: „Азъ сжмъ Ъанко, твой-тъ братъ; азъ сжмъ ся, „ ще рече. твърдѣ измѣнилъ, като ти не мя позна ? “ Млада-та жена унѣмѣла отъ радостъ, зела да разгѣжда пжтникъ-тъ, и на-мѣрила подъ мжжки-тъ му чърти, подъ чести-тъ му мустаки, подъ уморено-то му лице, лице-то на юпошж-тъж, кого-то тя видѣла нѣкога си да излѣзи “ .

„ Голѣма радостъ была въ къщж-тъж; дѣца-та зели да ся сблж-жавжтъ и сдружавжтъ съ вуйчя си, кой-то, като отворилъ чантж-тъ си, имъ показалъ хиляди хубави нѣща, кои-то донесълъ отъ Цариградъ. Той попыталъ за бащж си, за майкж си, като ся счи-талъ за щастливъ да ги намѣри пакъ живи; отсѣжтствіе-то го нака-рало да забрави туй, що ѣе той теглилъ у тѣхъ напрѣдъ. Той ся наслаждавалъ съ мисль-тъж, чи пакъ ще ги види, и ето какво на-гласилъ съ сестрж си; тжзи нощъ да спи у тѣхъ, и сутринь-та ра-но да излѣзи за родно-то си село, да поиска гостепріемство отъ родители-тъ си, безъ да имъ ся изяви, и послѣ да ся наслаждава съ удивленіе-то имъ, когато имъ каже: Ето синъ ви. На другѣй-тъ день, кой-то ще бжде педѣля, Марица да дойде съ фамиліѣж-тъ си, и да празнувжтъ щастливо-то връщаніе на тогова, кого-то имали за загубенъ.

„ Като ся натъкнилъ редъ-тъ, приказвали: Ъанко ималъ много нѣща да разказва. Нощъ-та дошла, и тѣ не прибѣлѣжили туй; съ-кѣй отишълъ да спи, и на сутринь-тъж, като зело да ся разсжмнува

Янко тръгналъ. Радостенъ, чи ся намира посрѣдъ полета-та, ког-то той отъ толкова време не виждалъ, чи глѣда на горизонтъ-тъ искривениж-тъ линіи на плании-тъ, гдѣ-то той, кога былъ малкъ, пасѣлъ стада-та, гдѣ-то при звукъ-тъ на кавалъ-тъ си, каралъ да играйтъ тѣзи биволѣ, кон-то сѣ тѣй тежки, тѣй силни и тѣй кротки, той осѣщалъ ѣдинъ неизразимъ пріятность въ сърдце-то си; тѣй той си отивалъ, като си тананикалъ тѣзи пѣсни, кон-то ни се показвайтъ монотонни и кон-то се чинятъ тѣй гармонически за у-ши-тъ на ѣдинъ Българинъ; той мислѣлъ за радость-тъ на старя-тъ си родители, за това що ще кажѣтъ съсѣди-тъ и особено за някоѣ си младѣ момѣ, коѣ-то той оставилъ доста малкъ, но коѣ-то могла ѣще да го помни; хиляди планове ся удряли въ мозакъ-тъ му, и хубави-тъ златни меджидіета, кон-то се натискали въ киме-ря му, можѣли да направѣтъ тѣзи планове да не сѣ мечти само на въображеніе-то му.

„ Най послѣ достигналъ първи-тъ къщи на село-то; сърдце-то му затупкало. Нѣкои-си лица, кон-то той срѣщналъ, не го познали, но той можѣлъ да ги повика по имена-та имъ; кучета-та залаѣли подиря му; и за тѣхъ той былъ чужденецъ. Шестъ години отсъствие, то ѣе доста много! По' тъмни нѣкои разсужденія изгонвали малко по малку радостни-тъ му мечти. Кога-то дошѣлъ до къщѣ-тъ на родители-тъ си, врата-та были заключени; той похлопалъ, майкѣ му сама му отворила пріела го съ сърдечность, спорѣдъ обычай-тъ на Славени-тъ, поканила го да си почина, но не го познала. Баща-та дошѣлъ, но и той постѣпилъ съ него като съ чужденецъ; попита ли го гдѣ отива и отъ гдѣ иди. Янко казалъ чи путешествуваъ и сега ся връща въ ѣдно село, коѣ-то и напмевувалъ; и чи уморенъ отъ ѣдинъ доста дълъгъ пѣтъ, той моли благосклонни-тъ санѣи на къщѣ-тъ да му направѣтъ гостепріемство, чи той ще бѣде доста признателенъ за услуги-тъ имъ. При тѣзи дирни-тъ думи, лице-то на старѣ-тъ ся изяснило, тя помирисала келепиръ.

„ Като мръкнало, супрузи-тъ Ганчо завели момък-тъ въ іеднѣ малкѣ одаѣ, постлали на земѣ-тѣ іеднѣ рогозкѣ, коѣ-то трѣбувало да му послужи за постелкѣ, и му пожелали лекѣ нощъ. Ъанко скоро заспалъ, като си прѣдполагалъ да ся изяви на другѣй-тъ день, кога дойде сестра му“.

„ Между туй врѣме, стара-та Ката Ганчо потънала въ серіозни размисленія; какъвъ ще да іе този гость, кого-то случай-тъ имъ проводилъ ? Той направилъ такъвъ добръ нечалъ съ путешествіе-то си, кемеръ-тъ му былъ добръ напълненъ, и той не го крилъ ! Никой не го іе видѣлъ да влѣзи въ къщѣ-тѣ ѿ ; толкози было рачо ! ти ще ся покажѣше доста глупава да истърве іединъ тѣй добръ случай ! Но той іе мой гость, си казвала тя съ останалѣ-тѣ си честность, коѣ-то лошаветѣ ѿ страсти не были іеще съвсѣмъ изгладили. Какво има отъ туй ? повърнала тя, іеще по лесно като іе мой гость. Трѣбува сега да убѣдѣ Ганча; той ще ся въспротиви на туй. Охъ ! азъ туй добръ ще постигнѣ ! И тя тѣй іединъ часъ ся борила отъ іеднѣ стрѣхъ съ прѣступно-то желаніе, отъ другѣ съ страхъ-тъ да ѿ не открѣятъ, и съ обязанности-тъ на гостепріемство-то: най послѣ прѣстъпленіе-то побѣдило.

„ Като ся рѣшила добръ, тя впушила проекти-тъ си на мѣжа си.“ Този человекъ добръ по душѣ-тѣ си, отъ най напрѣдъ ся противи; прѣобладаніе-то на женѣ му го увлѣкло малко по малку.— Прави какво-то знаешъ, казалъ той, азъ си омивамъ отъ туй рѣцѣ-тѣ. Горко-то момче, приложилъ той, то си си твърдѣ спокойно. Утрѣ дѣ ще бѣде то ? Знаешъ ли, жено, синъ ны може да іе толкози голѣмъ ? — Млъкни, какъвъ пуждѣ имашъ да хортувашъ за сина ны ? казала стара-та; той іе умрѣлъ, никой не знай що е станѣлъ той !

„ Разговорка-та за туй останѣла тамъ. Ганчо отишѣлъ да си легне: нѣ не можѣлъ да затвори око-то си: чудно безпокойство го обладало; той излѣзѣлъ.

„ Като останала сама, освободена отъ присѣтствіе-то на ма-
жа си, когото тя смутила съ дивни-тъ си думи, рѣшеніе-то Катина
ся утвърдило, тя зела скришно іединъ брадѣжъ, наточила ѣ и тры-
нала къмъ одаѣж-тъ на гостъ-тъ си. Влѣзла полѣка, като втрѣла
на прѣстѣн-тъ си, прѣдупредуваніе безполезно, защо-то Еанко
спѣлъ дълбоко; дигнала лампѣ-тъ си, разглѣдала лице-то на ма-
дѣй-тъ чловѣкъ; нѣщо си, като трѣпки, растреперило рѣжж-тъ ѣ,
тя почувствувала като чѣ іедно слабо желаніе за смягченіе; но по-
глѣдѣ-тъ ѣ, като слѣзѣлъ по ниско, ся спира на обвитѣй-тъ около
тѣло-то Еанково кемерѣ, възбудено-то ѣ пощаваніе угасило сѣко
друго чувство. Тогава като повдигнала брадѣж-тъ, тя ударѣла мно-
го пѣти нещастѣй-тъ, кой-то направилъ послѣдне-то издѣхнуваніе,
безѣ да извика. Той прѣминалъ непосредствено отъ сѣмъ къмъ
смерть .

„ Ката, цѣла укървавена, като упоена продължила работѣ-тъ
си; тя распасала кемерѣ-тъ, кой-то подирѣ туй отишла да заровѣ,
и пакѣ ся върнала при трупѣ-тъ. Какво да прави съ него ? Какѣ
да не възбуди подозрѣніа и да ся не издаде ? Увлечена къмъ
туй ужасно прѣступленіе, тя не помислила какво ще излѣзе отъ
него. День-тъ ѣ заварилъ въ туй положеніе; тя побѣрзала да си
сѣблече дрехи-тъ, за да облече други, заключела добрѣ вра-
та-та на одаѣж-тъ, гдѣто лежѣла жертва-та, като оставила за
слѣдующѣ-тъ ноцѣ да ѣ хвѣрли нѣйдѣ за да ся не намира.

„ Тя не можѣла да ся удържи да не затрепери, като излѣзла
прѣдѣ мажа си; се ѣ ся чинѣло чѣ тя ще ся издаде; тя ся помѣ-
чила да покаже іединъ видѣ толкова потвѣрдѣ и спокоенѣ, колко-то
сѣвѣсть-та ѣ была по смутена. Сутринѣ-тъ тя чува на портѣ-тъ
си радостни дѣтински гласове: почуквѣтъ, тя отваря, това ѣ были
дѣщерѣ ѣ, зетѣ ѣ и внучета-та ѣ; радость-та была изобразена на
лица-та имѣ. „ Е добрѣ ! казала Марица, като ѣ пригѣрнала, позна-
ли го ? “ — Кого ! попитала майкѣ-тъ съ блѣдностѣ. — Еанко,

брата ми, ванѣ-тъ синѣ: той ся върна, той доде у дома, вчера трѣбува да е дошълъ тукъ, любопитенъ да види ще ли го познасятъ“.

„ При тѣѣ думи, Ката ся почувствувала чи примира и извикала високо; помислили, чи това ѣе отъ радость; но старѣй-тъ Ганчо, като ся хвърилъ къмъ неѣѣ, извика: „Нещастна! какво ты направи? Не ты ли хортувахъ азъ за сина ны?“ Страхъ-тъ ся изобразилъ на сички-тъ лица; дѣца-та зели да плачѣтъ; тѣ нишо не отбирани, но виждали, чи ставало нѣщо необикновенио. „Що стана братъ ми?“ казала Марица — „Той ѣе тамъ“, казалъ баща-та, като показалъ съ прѣстъ затворениѣ-тъ одаѣѣ. Ужасно зрѣлище ся прѣдставио тогава на поглѣди-тъ имъ, когато счупили врата-та: Янко былъ тамъ, окжпанъ въ кръвъ-тъ си, обезобразенъ, убитъ отъ собственѣ-тъ си майкѣѣ.

„ Слухъ за ужасно-то прѣступленіе на скоро ся разнесълъ изъ село-то. Съсѣди-тъ, на кои-то Марица вече расказала дохожданиѣ-то на брата си, учудени чи не виждѣтъ да ся явява фамилія-та Ганчо, и като глѣдѣтъ ворта-та заключени, зели да размислѣтъ различно. Подиръ іединѣ часъ чаканіе, кой-то ся показалъ на любопытство-то имъ като іединѣ вѣкъ, тѣ ся рѣшили да отидѣтъ да прѣдизвѣстѣтъ на чорбаджиѣ-тъ и имъ разказали що станало въ Ганчовѣ-тъ къща. Чорбаджиѣ-тъ поискали присѣтствіе-то на нѣколко заптіета, и отишли на означенио-то мѣсто. Подиръ іедно безполезно хлопаніе, тѣ счупили ворта-та и подиръ малко открили тайнѣ-тъѣ.

„ Запрѣли сичкѣ-тъ фамиліѣѣ, коѣѣ-то заволи въ Иниѣѣ, дѣто тя стоѣла въ затворъ дору до разглѣдваніе-то на давиѣѣ-тъѣ. Чакали за туй дохожданиѣ-то на великій-тъ Везиръ, кой-то трѣбвало да мине прѣзъ този градъ, като слѣдвалъ благодѣтелно-то си обикаляніе въ Румелиѣѣ, дѣто цѣлъ народъ, на кой-то той отдава правдиниѣ-тъѣ, го благославя, като призивава благословіѣ-та Божіѣ

врѣхъ Султана Абдулъ-Меджита и врѣхъ министрѣ-тъ му, кой-то разбира и изпълнява тѣй добръ заповѣди-тъ му.

„Рѣшили да му прѣдставѣтъ тѣзи печали и страши работѣ, като ся полагали на просвѣщенно-то му сѣденіе. Великій-тъ везирь опрѣдѣлилъ іединъ сѣдъ, съставенъ отъ Турци и христіане, между кои-то былъ и православній-тъ епископъ, тѣй като виновна-та принадлежала на православна-та религія. Тя была осѣдена да бѣде обѣсена. Само епископъ-тъ ся въспротивилъ на туй изреченіе, като казвалъ, чи православна-та религія запрещава іедва жена да ся обѣсва, или да ѝ ся отсича глава-та; той казалъ, чи трѣбува да ѣхъ хвѣрлѣтъ въ врѣлъ катранъ. Великій-тъ везирь ся въспротивилъ на туй свирѣнство отъ другій вѣкъ и потвърдилъ изреченіе-то на сѣдин-тъ.

„Виновна-та изгладила прѣступленіе-то си посрѣдъ іедва голѣмо събраніе отъ любопитни чловѣци.

„Тѣзи събытія ся свѣршили въ Нинѣ, кѣмъ край-тъ на мѣсець Августъ.

(Преведе отъ Французски)

М. Иваницовъ-Султановъ.

МИСЛИ

ВРЪХЪ НАШЕ-ТО СЪСТОЯНІЕ.

Както іединъ чловѣкъ, колко-то по добръ познава себе си, толкова по непогрѣшительно постѣпва, толкова по безпрѣпятствено върви къмъ онѣзи цѣль, за коѣ-то је прѣдначенъ и коя-то је — да намѣри благо за себе си, като употребява потребнѣ-тъ дѣятельность; тѣй сѣщо и іединъ цѣль народъ, колко-то повече ся познава и ся разбира отъ всѣхъ іединъ стѣрнѣ, толкова по върно употребява отъ Бога дадени-тъ му сили за свое собствено благосъстояніе, толкова по іавно достига това благосъстояніе, къмъ кое-то всичко на свѣтъ-тъ ся тегли и влече и кое-то за всички-тъ сѣщества је іединственнѣй всемогущъ двигателъ.

Древне-то: *Познай себе си* има сѣщо-то приложеніе къмъ всѣ-кѣй народъ отдѣлно, както и къмъ всѣкѣй чловѣкъ, и ако народи-тъ, всѣкѣй отдѣлно, по добръ цазѣха това правило и по на пълно познаваха себе си, разумѣва ся, всѣкѣй отъ тѣхъ, щѣше да има по добръ сѣдѣжъ, и исторія-та щѣше да има по малко страници, изпълнени съ нещастія и бѣдствія чловѣчески.

Но какво ще рече, іединъ народъ да познае себе си ? То ще рече, не само да познае начало-то и происхожденіе-то си, всѣкѣй-тъ си промишлялъ животъ, съ всички-тъ си добри и лоши проявленія, съ всички-тъ си успѣшни и неуспѣшни начинанія и дѣла, съ всички-тъ си стремленія, отъ кои-то ся съставя духъ-тъ му, но, и главно-то, да разбере добръ настояще-то си състояніе и положеніе, и отъ туй разбираніе да извлече іединъ въренъ пѣтъ, кой-то той трѣбва да слѣдва, да опрѣдѣли сирѣчь народнѣ-тъ си политики; да познае себе си іединъ народъ ще рече не само да познае той іазикъ-тъ си, нрави-тъ и обичаи-тъ си, но и да познае собствени-тъ си умствени и нравствени сили и іестественнѣ-тъ

сили на земѣ-тъ, въ кой-то живѣе, и неразвити-тъ да развѣе, а развити-тъ да икономиса и усъвършенствува; то ще рече не само да познае недостатъци-тъ и добродѣтели-тъ си, за да искорепавъ първи-тъ и да съвършенствува дѣли-тъ, но и да разбере недостатъци-тъ, добродѣтели-тъ и ѣще повече стремленія-та на народи-тъ, кои-то го забикалятъ или съ кои-то ѣе той тѣсно свързанъ по гражданско-то си положеніе, за да знае какви отношенія трѣбва да има той откъмто тѣхъ.

Позналъ ли ся ѣе сега колко годѣ българскій-тъ народъ спорѣдъ тѣзи трѣбованія ? — До недавно нашъ-тъ народъ, затиснатъ отъ външни сили вліянія, турпѣтъ въ сѣстояніе, въ кое-то въ всѣкиго ѣедвамъ бѣше възможно да промислява колко-то за прѣхранѣ-тъ си, ѣедвамъ съзнаваше чи ѣе и той ѣединъ народъ, отличенъ отъ други-тъ по ѣазикъ-тъ, прави-тъ и обичаи-тъ си. Въ това сѣстояніе той белкимъ ѣеще много врѣмя щѣше да сѣди, ако у послѣдни-тъ два Султана не ся поѣяви ѣедно силно желаніе за прѣбразованія въ имперіѣ-тъ. Нови-тъ нареди въ царство-то, кои-то произтичѣха отъ това благодѣтелно желаніе, дадохъ възможность и на Българе-тъ да си поотворѣтъ малко очи-тъ, и да ся опознаѣтъ по добрѣ. Въ исто-то врѣмя движенія-та на сѣсѣдни-тъ народи подѣйствуваха на тѣхний-тъ умъ и тѣ малко по малко дойдохъ до туй сѣстояніе, въ кое-то ся сега намѣрѣтъ. Сега Българе-тъ ся заѣавиха не само прѣдъ себе си, като отдѣленъ народъ, но и прѣдъ само-то царство. Тѣ начинѣха да ся познавѣтъ веки и да изучавѣтъ по малку отечествениѣ-тъ си исторіѣ, прави-тъ и обичаи-тъ си, и като понадикиѣха на ококо си разумѣха, какво имѣтъ и какво имъ ѣе потрѣбно.

Първо-то, кое-то разбраха Българе-тъ, като ся посъзнаѣха като народъ, бѣше, чи тѣ сѣ ѣединъ народъ, кой-то, ако и да живѣе на ѣеднѣ отъ най изобилни-тъ и богати-тъ земи европейски, пакъ и да обладава прѣкрасни умствени способности и ѣе надѣленъ

съ отлични правствени качества, намира ся обаче въ голѣмо невѣжество, кое-то ѣе довело до заглѣхваніе сили-тъ и способности-тъ му и оставило безъ всѣкакво употрѣбленіе іестественно-то богатство на земѣ-тъ. Оттука тази ревностъ къмъ образованіе-то, която расте непрѣстанно. Колко-то повече влѣзва въ тѣхъ образованіе-то, толкова по вече ся усиља ревностъ-та имъ къмъ него, защото колко-то по много го възпріемѣтъ, толкова по много сѣзнавѣтъ нуждѣ-тъ му; колко-то повече ся сближавѣтъ съ него толкова повече разумѣвѣтъ, до каква голѣмѣ степень сѣ лишени отъ него. Работа-та бѣше іединъ нѣтъ тѣ да осѣтътъ баремъ колко годѣ нуждѣ-тъ му. Това като стана, останѣло-то е лесно. Само' образованіе-то, по неотемлемо-то си свойство, ще ги распаля повече и повече и ще показва голѣмѣ-тъ нуждѣ, коѣ-то тѣ имѣтъ отъ него.

Второ-то нѣщо, кое-то заблѣжиха Българе-тъ, като ся посѣзеха малко, и кое-то по ѣе по маловажно отъ първо-то, ѣе чи тѣ сѣглѣдаха съ какви чувства ся сами по себе си и откъмъ тѣхъ, народи-тъ, кои-то сѣ помежду или около тѣхъ. Българе-тъ видѣха, чи тѣзи народи дору и по отдалечени-тъ простирѣтъ рѣкѣ врѣхъ тѣхнѣ-тъ народнѣ независимостъ. Тѣ разумѣха, чи подѣ това милкованіе, кое-то имъ показвѣтъ, подѣ тѣзи мнимѣ благотѣлность, съ коѣ-то излѣзвѣтъ прѣдѣ тѣхъ нѣкои отъ речени-тъ народи, ся кріе собственъ интересъ, несѣгласенъ съ тѣхнѣ-тъ; тѣ видѣха, чи освѣнѣ іавни-тъ отколѣшни-тъ тѣхни непріатели, Гърци-тъ, кои-то открай сѣ ся хранили съ тѣхнѣ-тъ грѣбъ, дору и съ тѣхнѣ-тъ крѣвъ, съ тѣхнѣ-тъ жизненнѣ сѣлѣ, има и други іеще не іавни. Оттука тѣхно-то стремленіе къмъ народнѣ самостоятелность, и влеченіе къмъ прѣстолъ-тъ на свои-тъ оттомански царіе, влеченіе, кое-то отъ день на день ся уголѣмява, като расте народно-то имъ самосѣзнаніе, и на кое-то тѣ глѣдѣтъ като на іединственно срѣдство за увардїованіе-то на народнѣ-тъ си самостоятелность. Оттука тѣхна-та ненавистъ къмъ Гърци-тъ, коя-то ѣе толко съ по

сила, която по неопозволителни средства употребляхъ тѣхъ дѣлаи-тѣ, за да продължатъ незаконно-то си господство надъ тѣхъ и да ги докаржтъ до съвършено поробване и унищожение, и която по много потыкуване видѣхъ тѣ на народни-тѣ си вѣрѣ отъ прѣдставители-тѣ на гарцизмъ-тѣ — фанариоти-тѣ, това истинно исчадие на древни-тѣ іазическѣ развращенности. Оттука тѣхно-то справедливо недовѣріе къмъ мнимы-тѣ пріатели, които ся мнлжуватъ около тѣхъ и имъ описвжтъ съ свѣтли бон іеднѣ щастливѣ бѣдущности, стига само да постѣживжтъ. Българе-тѣ по свѣти-тѣ, кои-то имъ тѣ съ таквозъ усердіе давжтъ.

Като нашъ-тѣ народъ іе заіавилъ съ постѣпки-тѣ и дѣятелностъ-тѣ си отъ іеднѣ стѣриѣ ревностъ къмъ образование-то, а отъ другѣ дълбока прѣданностъ къмъ свѣтлій-тѣ тронъ на Н. И. Величество, и като глѣда на тѣзи двѣ силии средства, като іединствени, за развитіе-то и самосъхранение-то си, всѣкій іединъ любовордецъ нѣма друго какво да прави, за да помогне истинно на народъ-тѣ си освѣнъ да ся старай да подкрѣпя и усиља помежду съотечественици-тѣ си тѣзи чувства и стремления тѣхни, плодъ на първо-то имъ самопознание. Въ това трѣбва да състои политика-та на всичкій-тѣ народъ и занаяпрѣдъ; това трѣбва да държи и всѣкій іединъ членъ неговъ. Всѣко друго постѣпване може само да повреди на народъ-тѣ ни, безъ да донесе нищо най малка ползѣ.

Това, кое-то самъ народъ-тѣ уловилъ и счита за вѣрно, като го проіавлява въ постѣпки-тѣ си, ній намирами пѣлно достойно за подкрѣпление и за по голѣмо развитие.

Народъ-тѣ нашъ, казахми ній, ся іе уловилъ за просвѣщение-то, кое-то и ввожда малко по малко самъ, по свое-то собствено разуміе и съ свои-тѣ собствени средства.

Нѣма да ся пущами въ общи рассѣженія за просвѣщение-то, чи іе то іедна могущественна сила, коя-то облагородва и възвишава чловѣческо-то достоинство, сила, съ коіѣ-то чловѣкъ става пѣлснъ

владѣтель въ природѣ-тѣ, обрѣща нейни-тѣ естественни сили за развитіе-то на собствено-то си благосѣстояніе, и ся научава по добръ да ся прѣдупарди отъ вредително-то имъ дѣйствіе, или чи то дава истинниѣ-тѣ силѣ на народи-тѣ и на царства-та, произвожда благосѣстояніе-то имъ и уголѣнява прелестъ-тѣ на чловѣчскій-тѣ животъ. Нека разглѣдами просвѣщеніе-то въ отношеніе и приложеніе къмъто нашъ-тѣ народъ.

Кога-то бѣлгарскій-тѣ народъ іе съставлявалъ самъ царство, той по просвѣщеніе-то си, никакъ не іе устъпвалъ на други-тѣ съврѣменни народи, отъ кои-то нѣкон, а именно іедноплеменни-тѣ си іе дору водилъ къмъ образованіе-то, като іе ималъ по много учени хора и поразвитъ и богатъ книжевность. Но кога сѣдба-та го довела подъ властъ-тѣ на могуществено-то племе *оттоманско и обстоятелства-та на прѣдшній-тѣ му животъ ся измѣнили, той освѣтъ чи не можѣлъ да продължава образованіе-то си, по и това іе ималъ, хваналъ да изгубва. Затиспалъ почти отъ всѣкадѣ съ народи невѣжественни, заключенъ въ самъ-тѣ средниѣ на оттоманскѣ-тѣ пмверіѣхъ, той іе былъ длженъ да прозябава въ първоначалниѣ-тѣ простотѣ на бащини-тѣ си прави и да остава глухъ за всички-тѣ потрясенія и прѣобразованія, кои-то извѣршвала въ това врѣмя Европа и найначе западна-та часть нейна. Въ това невинно негово състояніе лесно было на фанаріоти-тѣ да го уголѣхъ и отъ най святи-тѣ му народни и религіозни правдини. Съ ласкательства-та и интриги-тѣ си, кои-то имъ останѣли наслѣдіе отъ дѣди-тѣ имъ, тѣ сполучили съврѣшено да го заглушѣхъ и да го закріѣхъ отъ вниманіе-то на Султани-тѣ, да го скріѣхъ въ свое-то собствено имя и да ся ползуватъ съ честній-тѣ му трудъ, като истинни тунеядци, безъ да го възнаграждаватъ нищо най малко за добродушіе-то и кроткій-тѣ му характеръ. Тѣ поискали дору и съвсѣмъ да го прѣобразѣхъ и прѣобърѣхъ на грѣцкій народъ. И това не іе было іедна пуста мечта. Кроткій-тѣ и тихій-тѣ Славеншиѣ

лесно приема чужда народност, по естественнѣ-тъ си способност къмъ изученіе-то на чужди-тъ язици, и по тъкнѣ-тъ си въспрѣимчивостъ. Примѣръ на това сѣ погърчени-тъ и понѣичен-тъ въ срѣдни вѣкове Славене и досегашни-тъ наши Грекомани.

Но, благодареніе на Бога, просвѣщеніе-то, като си позасилило блѣскѣ-тъ въ отдалечени-тъ страни, хванало да огрѣва и по ближни-тъ. Кога тѣзи дѣржи-тъ, като си съгледѣха отъ неговѣ-тъ свѣтлинѣ и, като го полюбиха, му откриха свободенъ пѣтъ, и отъ тѣхъ то хванѣ да поблѣснува и въ нашиѣ-тъ страни, Българе-тъ сѣ намѣриха въ голѣмо учудваніе. Тѣ видѣха, чи ограбени и оголени отъ народъ, на кого-то лукавства-та, поради простотѣ-тъ си, малко проумѣваха, сѣ дошли почти най долу отъ всички-тъ народи на оттоманско-то царство. Българе-тъ опознаха сѣ малко-то просвѣщеніе, кое-то позаимствуваха оттукъ тамъ, чи тѣ не само чи сѣ съвсѣмъ отдалечени отъ Правителство-то, но и скрити отъ него подъ имя тѣмъ чуждо; чи тѣ не само не си ползувѣтъ сѣ правдини-тъ на іединъ народъ, както други-тъ народи на имперіѣ-та, но и сами станѣли като принадлежностъ, на другъ іединъ народъ, принадлежностъ счетенѣ като негова правда. Колко-то повече минаваше вѣрѣмя, толкова по зрѣло ставаше съзнаніе-то имъ за това униженно тѣхно състояніе, толкова по много опитванія тѣ правиха да си добіѣхъ права-та, кои-то имъ надлежѣхъ като на народъ да си освободѣхъ отъ незаконнѣ-тъ власть на грѣцко-то духовенство, коя-то іе власть на всенчкѣй-тъ грѣцкѣй народъ, спорѣдъ религіозното раздѣленіе, кое-то іе направило правителство-то за подвластни-тъ си народи, и да стѣпнѣхъ въ непосредствени отношенія къмъ върховнѣ-тъ власть въ царство-то.

Не вѣзва въ прѣдмѣтъ-тъ ни да излагами какви прѣпятствія посрѣщнѣха съотечественници-тъ ни отъ стѣриѣ-тъ на Гърци-тъ, догдѣ доведѣхъ освобожденіе-то си до тѣзи степенъ, на коѣ-то си то днесъ намѣрѣва, колко клевети и интриги употрѣбиха дѣржи-тъ

прѣдъ правителство-то и какъ най послѣ постоянни-тъ жалби на Българе-тъ, съединени съ търпение и благопокорливостъ откриха добрий-тъ имъ правъ и притѣсненія-та, кои-то имъ прави иноплеменно-то духовенство толкова врѣмя, скритоъ отъ очи-тъ на върховия-тъ властъ. Работа-та ie, чи Българе-тъ ся подигиха противъ господство-то на Гърци-тъ, когато си поотвориха очи-тъ чрезъ просвѣщеніе-то, кое-то имъ даде да осѣтътъ и обикнатъ народностъ-тъ си, да почувствуватъ голѣмъ-тъ противоположностъ помежду постыжкы-тъ на духовни-тъ имъ пастири и заповѣди-тъ на върхъ-тъ, съ нима-то на коѣ-то ги сѣ притѣснили. Гърци-тъ, като имъ не понася да изрѣкътъ истиния-тъ причинъ на движеніе-то, кое-направиха Българе-тъ за освобожденіе-то си отъ тѣхно-то господство, ся улавятъ да ѣхъ търсятъ другаде и ѣхъ намѣрватъ тамъ гдѣто ѣхъ нѣма, въ нѣкои вѣкашни внушенія. Тѣ като чи не щатъ да разбератъ, чи іединъ нѣтъ като българскій-тъ народъ дойде до тази степенъ въ събужданіе-то си, тѣхно-то властвование ie вече съ гнили опори, кои-то, малко по рано или малко по късно, трѣбва да ся прѣчунѣтъ непрѣмънно, при това напредване, кое-то правѣтъ Българе-тъ въ просвѣщеніе-то, подъ забраштелно-то крило на августѣйшии-тъ си господарь.

Тщетно поради това нѣкои ся силѣтъ да увѣрѣтъ свѣтъ-тъ, чи Българе-тъ, ако бы да не сполучатъ сега освобожденіе-то си отъ грѣцкѣ-тъ іерархїѣ, щѣли навинаги или на много врѣмя занепрѣдъ да си останахъ подъ нейна-тъ властъ и поради това трѣбвало да прибѣрзатъ да измѣнятъ религіозни-тъ си вѣрванія за да добѣятъ покровителство-то на папѣ-тъ. Прѣдзанети отъ мисли, кои-то имъ внушили други-тъ и на кои-то достоинство-то и вѣрностъ-тъ нито сѣ испитали, нито пакъ могатъ негли да испитѣтъ, повлечени іеще отъ себялюбиви расчѣти, хора съ таквизи ухватъ безъ съмнѣніе не проумѣватъ всесилно-то дѣйствиѣ на напредваніе-то народно, на кое-то наредп-тъ на имперїѣ-тъ давѣтъ свободно

пространство за распространение. Ако да приказване нѣкой съ тѣхъ прѣди десять пѣтнайсѣтъ години и да имъ прѣдсказваше настояще-то отношение на Българе-тъ къмъ грѣцки-тъ владѣци, прѣзрѣни отъ народъ-тъ или испѣдени отъ градове-тъ, тѣмъ безъ съмнѣніе щѣше то да имъ ся прѣдстави много по невѣроятно отъ колко-то добываніе-то на ѣдинъ народъ независимъ іерархій, съ ѣдинъ честни и законни сръдства, при посредство-то на отоманско-то наше правителство. Веки сега въ разстояние-то на 15 годишъ народъ-тъ позна униженно-то състояние, въ кое-то сѣдъ грѣцко-то духовенство, почувствува умразъ къмъ него, понека съвършенно-то му испѣждане, за да го замѣсти съ свое народно, кое-то да може, движимо и отъ вѣрж и родолюбіе, да ся подчини на нареджъ, по съобразимъ и по съотговоримъ съ състояние-то на странж-тъ и съ вѣрмя-то. Какво ще бѣди нѣкъ подиръ другъ пѣтнайсѣтъ години? Не ся съмнѣвами, чи грѣцко-то духовенство, ако да продължеше вопрѣки нани-тъ чаканія и основателни надѣжди, іеще и за десять години свое-то господство, то щѣше само съвсѣмъ да падне и да ся обезсили съвършенно. Веки сега владѣци-тъ станѣха за присмѣхъ на подчинени-тъ си, като сѣ принудени да употрѣблявѣтъ намѣсто напрѣшнѣж-тъ си силъ и заплашванія, низки ласкателства и подли подкупванія, за да ся дѣржѣтъ на мѣста-та си, какво нѣкъ ще бѣде, кога пѣтнайсѣтъ-годишно-то поколѣніе, възпитано съ научни понятія, стѣпни въ мъжескій възраст и поеме управленіе-то на дѣла-та? Нѣмами съмнѣніе, чи владѣци-тъ, щѣха да си оплуѣжѣтъ и сами по себе си да ся съзобѣжѣтъ на мѣста-та си. Сама-та Патріаршіѣж, нѣкога страшна и силна, а сега веки прѣзрѣна и унижена, щѣще іеще повече да ся обезсили и унизи, подѣ вліяніе-то на благотѣлени-тъ нареди, кои-то ввожда правителство-то въ дѣржавж-тъ, и подѣ вліяніе-то на образованіе-то, кое-то народъ-тъ въспрѣема и кое-то тѣщето до сега тя ся мъчи да въспрѣ чрезъ вѣнѣци-тъ си дѣятелн.

Това щѣше да стане, ако гръцки-тъ владци сполучѣха, по нѣкои непрѣдвидѣнии обстоятелства, да се удържатъ и тозъ нѣтъ на мѣста-та си, и Българе-тъ да останѣха, по отсѣжданіе-то (de jure) подъ имени-тъ имъ власть, а то не отъ друго, но отъ само-то прѣзрѣніе, въ кое-то щѣше да ги има всичкій-тъ народъ. Ний не хортуваме за онѣзи нравственикъ силѣ, кой-то неминуемо щѣха да придобѣятъ Българе-тъ въ това врѣменно разстояніе, за опоза значеніе, кое-то іещѣ повече щѣха да спечелѣтъ прѣдъ очи-тъ на високѣ-тъ Портѣ съ свое-то трудолюбіе, съ своѣ-тъ честность, вѣрность и благопокорливость, за онова приближеніе къмъ знаменити-тъ лица на имперіѣ-тъ, кое-то щѣше да бѣде плодъ отъ просвѣщеніе-то и вѣрно-то служеніе кое-то щѣха да имѣтъ тѣхни-тъ народни дѣятелн и прѣдставители. Стига іединъ чловѣкъ да поразгѣда внимателно и безъ прѣдубѣденіе замисля-ло-то и да направи іедно малко съображеніе, за да се убѣди за това непрѣмѣнно израсване и усиление на българскій-тъ народъ, кое-то ний пріемами за несъмнѣнно въ прѣдполагаемо-то врѣмя.

За какво сега служи и какво може да докара онова измѣненіе на религіозно-то ни вѣрваніе, кое-то ний прѣзъ толкова вѣкове сии назвали и съ кое-то толкова врѣмя сии живѣли, това отстѣпничество отъ святѣ-тъ вѣрѣ на наши-тъ прѣдци, кое-то нѣкои прѣлѣстени съ таквозъ усердіе ни проповѣд-вѣтъ ? Ако Българе-тъ, или нѣкоя часть отъ тѣхъ, ся склонѣтъ да направѣтъ каквѣ годѣ, било и най малкѣ, прѣмѣнѣ на досега-шни-тъ си религіозни вѣрванія, това тѣ ще направѣтъ не по убѣ-жденіе, но по желаніе да ся освободѣтъ отъ гръцко-то ду-ховенство и по лѣстиви-тъ обѣщанія , кои-то имъ пра-вѣтъ агенти-тъ на панищаство-то. Но за почитаніе ли іе онѣзи чловѣкъ и тѣмъ наче онѣзи народъ, който си измѣнува религіо-зно-то вѣрваніе за да добіе нѣкои права, кои-то му ся обѣщавѣтъ отъ миссіонери-тъ ? Увѣрени ли сии іещѣ, чи тѣзи права, кои-то

ни ся обѣщаватъ, ще ги добіемъ непрѣменно и ще знаемъ да ги завардимъ ? Защо да ся не прѣдположи, чи този кой-то іе лъгалъ, може пакъ да излъже ? Папищашки-тъ калугери сж много лъгали за да распространѣтъ власть-тъ на папѣ-тъ. Право ли казватъ тѣ сега, кога правѣтъ обѣщанія на Българе-тъ, за да ги турѣтъ подъ власть-тъ на папѣ-тъ ? Какъ можтъ Българе-тъ да ся надѣятъ да видѣтъ добро отъ папѣ-тъ и отъ негови-тъ калугери, кога исти-тъ му подданин вѣкѣтъ противъ негово-то тираническо управление, кога-то іе извѣстно, чи псто-го това духовенство папищашско, кое-то само себе си хвали далечъ не іе свободно нито отъ развратъ, нито отъ властолюбіе. Тежко на този народъ, кой-то мисли да придобива права съ измѣнуваніе на вѣрѣ-тъ си, кой-то вѣрва на лъжливи-тъ обѣщанія на папски-тъ миссіонери, и като не ще самъ да употреби трудъ и время, за да ся освободи отъ іеднѣ незаконнѣ власть, отива да ся туря подъ другѣ, іещо по много незаконнѣ, и съ това само промѣня власти-тъ, безъ да добыва нищо сжщественно. Той ся ввѣрва на іедно духовенство, кое-то іе винаги търсило гсподство и кое-то за да добіе цѣль-тъ си, винаги іе готово да употреби всѣкакви срѣдства.

Когато наумихми на нѣкои отъ ревпители-тъ на папство-то, които прѣдпочитатъ да ся покорѣтъ на папѣ-тъ и да приематъ Уніѣ по добръ, отъ колко-то да почакатъ іещо нѣкое время въ това състояніе, въ кое-то сме сега, да придумватъ народъ-тъ да има търпѣніе и постоянство, когато, казвами, имъ наумихми, чи папищашки-тъ, какви-то обѣщанія и да даватъ можтъ твърдѣ лесно да ги не излъжѣтъ и да ни въртѣтъ както щѣтъ, като много по-силни, по опитни, и по лукави отъ гърци-тъ ній добыхми отъ тѣхъ този отговоръ: „ въ този случай оставями папищашки-тъ и ставами какво-то ни ареса “ . И тѣй тѣ видиса ще редѣтъ вѣри-тъ, догдѣ да намѣрѣтъ нѣкоѣхъ вѣрѣ такѣкзи, коя-то да имъ дава всичко на готово, коя-то да не ще отъ тѣхъ никакѣвъ трудъ

и да не имъ дава никакви мъчнотии, а тѣ само да благоденствуватъ и да царуватъ. Кой не види, чи това сѣ най глупави рѣзсѣжденія, на кои-то могатъ да се слагатъ само безсовѣстни-тѣ и вътрѣнни-тѣ ? Кой не разумѣва, чи ако самички не се стигами и не си отварями добръ очи-тѣ, ако се облягами само на покровителство-то на други-тѣ и чаками да си подигнемъ народностъ-тѣ безъ нашъ трудъ, безъ наше пожертвование, ний вънаги ще сме слуги на други-тѣ, кои-то ще се ползуватъ какво-то и Гърци-тѣ, съ нашѣ-тѣ простотѣ и недѣятелностъ ? Напраздно се лѣжатъ нѣкои, чи едно духовенство, какво-то папичанско-то, може да помогне на единъ кой да е народъ, найначе простъ и непрѣдопазителенъ. Въ сегашне вѣмѣя нѣкое духовенство почти нѣма, кое-то да е съотговорно съ висотѣ-тѣ на положеніе-то си. Ний Българе-тѣ, ако исками независимостъ отъ грѣцко-то духовенство, исками ѣж за туй за да наредимъ църковни-тѣ си работи съобразно съ исканія-та на вѣрѣ-тѣ си и за да станемъ и ний като единъ особитъ народъ въ имперіѣ-тѣ, кой-то да се развива и съвършенствува, подъ държавно-то покровителство на султани-тѣ, самостоятелно, съобразно съ нужди-тѣ и интереси-тѣ си, а не подъ вліяніе-то и съ спѣлки-тѣ на туй или онуй духовенство, кое-то ще налага на право или отъ стѣрнѣя ценія-та си. Чини ни ся, чи никой изъ насъ не мисли, чи наше-то собствено духовенство, кое-то исками да е независимо, ще да може да води народъ-тѣ въ напредване, само по себе си. То се ще бѣде подъ вліяніе, но това вліяніе ще истѣча отъ срѣдѣ-тѣ на самий-тѣ народъ, отъ негово-то съзнаніе и отъ негови-тѣ стремленія, поради кое-то и духовенство-то ни ще бѣде народно. Наше-то духовенство, ако и да не ще бѣде отъ прѣвъ лѣтъ съвършенно, съ вѣмѣя ще се усовѣршенствува, понеже, съобразно съ нови-тѣ попятія, нему нема да му се даде пълна власть и независимостъ за да коснѣ въ невѣжество, но ще се тури въ приличнѣ зависимость отъ народъ-тѣ, кой-то съ напреднуване-то си ще понуждава и не-

го да върви на прѣдъ, или по добръ да кажемъ, напредуваніе-то на народъ-тъ и на духовенство-то ще втрѣятъ заедно, понеже държе-то ще ъе народно. И тъй като народъ-тъ и духовенство-то дѣйствуватъ взаимно ѣднитъ на друго, тѣ ще ся удържатъ взаимно отъ крайности. Между туй ако духовенство-то не зависи отъ народъ-тъ, а припознава за свой началникъ и главъ, лице, кое-то не може да има никакво съчувствіе къмъ Българе-тъ, но ще си гони свои-тъ собствени интереси, то непрѣмънно ще ся удали отъ народъ-тъ: то ще ся подчини на чуждо за него вліаніе и това чуждо вліаніе ще распрѣсва и въ истій-тъ народъ. Тогава ще ли да можемъ да кажемъ, чи сми нѣщо придобили, като си прожѣлихми върхъ-тъ, за да добіемъ нѣщо? Франція, коя-то ъе страна силна и независна, могущественна и образованна, счете за потрѣбно, когато правѣше прѣобразованія-та си въ край-тъ на минало-то столѣтіе, да отхвърли голѣмъ-тъ власть на Папъ-тъ, и сполучи въ лице-то на Наполеона I да го овърже съ нѣкои важни условія и да му направи лищожниъ власть-тъ въ Франціѣ; ній ли сега ще считамъ за маловажниъ тѣзи истъ-тъ власть, коя-то тяготѣла и гяготѣе и до сега надъ нѣкои народи вопрѣки волѣ-тъ имъ?

На праздно казватъ поради това прѣлѣстени-тъ или подкупени-тъ ревнители на папишанство-то: „ ній ще придобіемъ, въ нѣма да изгубимъ; нито пакъ върхъ-тъ си ще измѣнимъ, понеже ще си останемъ съ обряди-тъ и догми-тъ, които сега държимъ. Не ъе ли измѣненіе на религіозно-то вѣрваніе, догдъ сми припознавали невидимъ главъ на църквѣ-тъ Христова, да хванемъ да припознаваме видимъ главъ на всички-тъ църкви и намѣстникъ Божій на земѣ-тъ римскій-тъ попъ? Като го припознаемъ за намѣстникъ Божій прѣдъ правителство-то и прѣдъ всичкій-тъ свѣтъ, съ каква очи можемъ ути утрѣда ся плачемъ срѣщу него, чи ни налага нѣкои си негови щенія? Не ще ли има всѣкій право да каже тогава: „ да сте мислили, кога то сте го припознавали за намѣстникъ Божій:

— сега имате право да му се непокорявате, какво-то и да ви рече “ ?

Имамъ намѣреніе да излагамъ тука всички-тъ противности, кои-то има да срѣтнемъ, ако бы да припознаемъ власть-тъ на римскій-тъ епископъ. И отъ реченно-то може всѣкій да види, до колко глупаво и безчестно щѣха да постѣпѣхъ нѣкои Българе, ако ся съгласѣха да ся турѣхъ подъ религіознѣ зависимостъ отъ папѣ-тъ, за да ся отървѣхъ отъ власть-тъ на грѣцки-тъ владыци.

Ний имамъ, повтарямы, на кого другиго да ся надѣемъ, освѣтъ на насъ сами. Ний като не ся уловимъ самички да ся трудимъ за общо-то си добро, подъ покровительство-то на Н. И. В. Султанъ-тъ, други-тъ каквото и да ни направѣхъ, се за тѣхси ще го направѣхъ, а не за на тѣ. А първо-то и іединственно силно сръдство да накарамы да ни имѣхъ други-тъ въ почетъ и да добіемъ благоденствіе, іе да ся образувамы. Съ образованіе-то ний ще си придобіемъ независимостъ въ народни-тъ дѣла подъ сѣнкѣ-тъ на Султанскій-тъ тронъ, съ него ще ся укрепимъ, като іединъ отдѣленъ народъ, и ще имамъ възможность да отблъснувамы всички-тъ интриги и всички-тъ примки на онѣзи, кои-то ще поискѣхъ да посегнѣхъ врѣхъ нашето добро. И собствено независимо духовенство нищо нѣма да ни помогне безъ образованіе. Безъ просвѣщеніе-то ний ще бѣдемъ и съ духовенство тѣй сѣщо отдалечени и унизени, както сме и сега.

Но можемъ ли ний да напрѣднуваме въ образованіе-то, ако то върви по този сѣщій пѣтъ, по кой-то іе до сега вървѣло, сирѣчь училища-та да ся съдържѣхъ и да зависѣхъ отъ общини-тъ ?

(Слѣдва.)

За Българскѣ-тъ Граматикѣ

НА Г. МИРКОВИЧА.

(Продълженіе гл. брой 17. стр. 37.)

Като разгледвами по нататакъ прилагателно-то, мѣстоименіе-то и глаголѣ-тъ, ній забѣлѣжвами исти-тъ достоинства и исти-тъ недостатки въ граматикѣ-тъ на Г. Мирковича

При вѣрно и точно изразени-тъ правила и опредѣленія сѣ намѣрвѣтъ и таквизи, въ които отсъствува това качество. Видевъ ѣ трудъ, но въ исто-то вѣмя ся види, чи и не всичко добръ прѣгледано и разсѣдено.

Въ само-то опрѣдѣленіе на прилагателно-то Г. Мирковичъ изправилъ погрѣшкѣ. Той ни казва отъ іединъ стѣрижъ чи „сѣщества-та сѣ подложени въ различни качества“, а отъ другѣ, чи „тѣ іеще могатъ да бѣждѣтъ въ іедно понятіе много или мѣло ограничено или опрѣдѣленно“, и послѣ това изважда таквозъ опредѣленіе за прилагателно-то: „прилагателно-то іе рѣчь-та, коѣ-то прибавямы на име-то или да му покажемъ каквинѣ-тъ или да го опрѣдѣлимъ и ограничимъ“.

Всички-тъ прилагателни, какви-то и да сѣ тѣ, нищо друго не правѣтъ освѣнъ опредѣлявѣтъ и ограничавѣтъ существителни-тъ имена. Тѣ опрѣдѣлявѣтъ имя-то, като му отдавѣтъ іедно свойство, кое-то всички-тъ прѣдмѣти, означаеми сѣ това имя, го пѣмѣтъ; тѣ го ограничвѣтъ, слѣдователно, като стѣснявѣтъ широкій-тъ му кругъ. Поради това іедно опредѣленіе на прилагателно-то, таквозъ, какво-то ни дава Г. Мирковичъ, сирѣчь чи прилагателно-то или показва

каквинѣ-тъ на името, или го опредѣлява и ограничава, не је вѣрно.

Друго једно опредѣленіе ній сръщами въ отдѣлъ-тъ за прилагателно-то, кое-то ако и да је вѣрно, но не је точно. Ето това опредѣленіе: „числителни-тъ назначаватъ и опредѣлѣтъ число-то просто или порядочно на прѣдмети-тъ“ . И по долу іеше: „Порядочни-тъ ни назначавѣтъ прѣдмѣти-тъ постепенно и порядочно“ . Точность-тъ и въ два-та случая не увардена главно поради това, чи на думи-тъ: „*порядочно и постепенно*“ съчинитель-тъ отдалъ малко нѣщо друго значеніе, а не онова кое-то тѣ имѣтъ. Въ прѣдмѣти-тъ примѣръ освѣтъ това само-то расположеніе на рѣчи-тъ бърка на ясность-тъ.

Относително до само-то расположеніе на правила-та и на другѣ-тъ мисли, ній ще забѣлжимъ на Г. Мирковича, чи по добръ струваше, ако бѣше ся по много постаралъ да избѣгне повтореніе-то. Г. Мирковичъ можѣше напр. изобщо да рече, чи всички-тъ прилагателни имѣтъ родъ и число, намѣсто да казва това, отдѣлно за качественни-тъ и отдѣлно за „назначителни-тъ“ сирѣчь опредѣлителни-тъ.

Г. Мирковичъ сѣщо по добръ струваше, ако произведеше усѣченно-то окончаніе на женскій-тъ и сръдній-тъ родъ отъ пълното окончаніе на мжжскій-тъ. Тогава той не щѣше да је припуденъ да хортува чи „сѣгласни-тъ, коп-то пріемѣтъ въ усѣченно-то окончаніе (на мжжскій-тъ родъ) ѣ или е, помежду, тукъ (въ усѣченно-то сир. окончаніе на женскій-тъ) ги исхвърлѣтъ“ и чи „ій става пакъ въ е“ .

Притяжатели-тъ прилагателни на іій не сѣ всички-тъ безъ усѣченно окончаніе, както утвърждава Г. Мирковичъ. *Жельзенъ, црковенъ, дървенъ* и проч. сѣ прилагателни притяжатели и по негово-то собствено опредѣленіе, и ето имѣтъ усѣченно окончаніе.

„Сѣществителни-тъ мжжски, — казва Г. Мирковичъ въ край-тъ на отдѣлъ-тъ за прилагателно-то, — оставѣтъ въ једин-

ствениго число послѣ ієдно количественно: „два *пожса*, три *человѣка*“ . Какво ієдинствено число може да іє: *пожса* *человѣка* , спорѣдъ грамматикѣ-тѣ на Г. Мирковича ? По неїѣ може да бѣде само: *пожсѣ*, *пожса-тѣ*, *пожсо*, *человѣкѣ*, *человѣка-тѣ*, *человѣче*; по *пожса*, *человѣка* не може да бѣде. Г. Мирковичъ трѣбваше да обіясни това окончаніе на мѣжски-тѣ съществителни, за съществуваніе-то само на два падежа, именителній-тѣ и звательній-тѣ.

По наше-то разумѣніе, *пожса*, *человѣка*, оѣ тука множественно число, ако и да имѣтъ окончаніе на ієдинствено-то. Това исто окончаніе ся срѣща и въ други-тѣ славенски іазичи при числителни-тѣ имена до петъ, по и въ тѣзи іазичи число-то въ тѣзе случай ся счита множественно. А чи іє то наистиннѣ множественно число, това ся види отъ приложеніе-то на прилагателни-тѣ, както за примѣръ: *два хубави пожса*. Слѣдователно гдѣ оставѣтъ думи-тѣ на Г. Мирковича: *существоителни-тѣ мѣжски оставѣтъ въ ієдинствено число послѣ ієдно количественно* ?

Оставяя „Мѣстоимѣніе-то“ гдѣ-то испомежду добри-тѣ забѣлѣжванія, кои-то сѣ взети отъ французскѣ-тѣ грамматикѣ и кои-то имѣтъ приложеніе и къмъ нашѣ-тѣ іазикѣ, ся срѣщѣтъ вѣждѣ неточности и неясности, и прѣминуваы къмъ глаголѣ-тѣ.

Статія-тѣ за глаголѣ-тѣ въ грамматикѣ-тѣ на Г. Мирковича іє вѣобще добрѣ наредена и има добри мисли и добри забѣлѣжванія; но при всичко това тя въ частности-тѣ си не іє наврѣдѣ удовлетворителна. Да прѣдставимъ примѣри по редѣ-тѣ, кой-то слѣдва Г. Мирковичъ въ изложеніе-то.

Въ пѣрвій-тѣ параграфѣ на статіѣ-тѣ за глаголѣ-тѣ, ній срѣщамъ двѣ неправилности, кои-то ако и да не сѣ много важни, обаче трѣбва да ся избѣгвѣтъ. Г. Мирковичъ казва: „ за да подтвѣрдимъ съществуваніе-то, дѣйствіе-то или състояніе-то на ієдвалце или ієдно нѣщо (по добрѣ іє да бѣше речено: „на ієдно нѣщо“ , *сирѣчь* да ся повторѣше прѣдлогѣ-тѣ: *на*), употрѣбляваы

думи, кои-то именуваи глаголи “ . Тука рѣчь: „подтвърдижъ“ не ѣе на мѣсто; трѣбвало да ся каже: *за да утвърдимъ*, защото-то глаголи-тъ изражавѣтъ не подтвържденіе, не подкрѣплѣніе нѣкое, но рѣшително и безусловно утвържденіе. Като прѣдставя примѣри за обіясненіе на реченно-то опрѣдѣленіе Г. Мирковичъ туря глаголъ *слѣзи*, като глаголъ кой-то означава състояніе, тогава като този глаголъ явно означава дѣйствіе. Понеже грамматика-та му ся назначава за първоначални-тъ ученици, таквизи невѣрности трѣбваше по внимателно да ся устроявѣтъ, за да ги не бъркѣтъ.

Въ § 91 речено „чи ѣдна рѣчь ѣе глаголъ когато можемъ да ѣ прѣдпоставимъ частицѣ-тъ *не*“ . По това правило излѣзва чи: *миренъ*, *относително* сѣ глаголи, защото може да ся каже : *немиренъ* и *неотносително*, спорѣдъ както и самъ Г. Мирковичъ ѣе употребилъ тѣзи дѣрижъ-тъ *думъ* и сѣ частицѣ-тъ *не* и безъ неѣжъ, за да означидѣтъ врѣмена: *минало относително* и *минало неотносително*. И въобще до колко ѣе злѣ турено таквось правило, може да разумѣе всѣкий, като си науми, чи всички-тъ почти рѣчи приѣмѣтъ частицѣ-тъ: *не* ако не сами по себе си, то паѣдно сѣ други ѣе-ще. Напримѣръ нѣй казваи: *не ношѣжъ*, а *денѣжъ*: *не вечеръ*, а *сутринъ* и проч. Какъ ще да може да разбере сега ѣедно дѣте или и възрастенъ, кой-то пѣма ѣеще понятіе за части-тъ на рѣчь-тъ, кое ѣе глаголъ, кое не ѣе, ако бы да ся рѣководи отъ горне-то правило на Г. Мирковича ?

Въ § 94 Г. Мирковичъ употребилъ причастія: *учающій*, *преписующій*. Образованіе-то на тѣзи причастія ѣе съвършенно не-правилно, както по нашъ-тъ, тѣй и по църковно-славенскій-тъ тѣй и по русскій-тъ ѣазикъ, отъ кои-то по нѣкога допълняваи нѣй нашъ-тъ. Причастія-та настоящи ся правѣтъ отъ настоящи-тъ врѣмена на изявително-то наклоненіе. Никой не казва *учаю* или *преписаю*; слѣдователно не могатъ да станѣтъ и причастія: *учающій* и *преписующій*.

Оставяйки неправилно-то образование на думж-тж: *глаголическій* въ § 95 и тъмнотж-тж и неточность-тж на опрѣдѣленіе-то въ § 93. Да минемъ къмъ § 100. Тука намѣрвами двѣ опредѣленія, между кои-то ако и да ся отнасятъ тѣ къмъ двѣ различни врѣмена, не ся забѣлжва никакво различіе. Само отъ заглавія-та и примѣри-тѣ на врѣмена-та, може да ся познае, чи опрѣдѣленія-та ся отнасятъ къмъ двѣ различни врѣмена. „*Минало-то несползршено*, дума Г. Мирковичъ, ни показва дѣйствіе или състояніе относително къмъ іедно друго — въ сѣщо-то минало врѣме: *азъ пишяхъ, ти като играеше. Минало-то относително* ни показва подтвърденіе-то на іедно дѣйствіе като сегашно съ отношеніе къмъ іедно заминало време, по нѣкоги и съ отношеніе къмъ друго іедно дѣйствіе, кое-то іе было въ сѣщо-то врѣмя: *ты си пълзъ; той е пишашъ добръ; ній сме играли, кога-то вий сте дошли* „. — Това сѣ двѣ-тѣ опрѣдѣленія, за кои-то ни іе рѣчь. Понеже, спорѣдъ, словонизраженіе-то на Г. Мирковича, всѣкій глаголъ показва подтвърденіе на іедно дѣйствіе, или на іедно състояніе, то като ся хортува, чи и двѣ-тѣ врѣмена означавжтъ дѣйствіе относително къмъ друго іедно дѣйствіе заминало, не може да ся разбере ' никакво различіе въ опредѣленія-та. Г. Мирковичъ казва, чи минало-то относително означава дѣйствіе, кое-то іе имало мѣсто, когато и друго іедно дѣйствіе исто заминало; „това врѣмя ни показва, казва той подтвърденіе-то на іедно дѣйствіе като сегашно съ отношеніе къмъ іедно заминало врѣмя“ ; по и „минало-то несползршено, спорѣдъ опрѣдѣленіе-то на господство му, показва такожде дѣйствіе или състояніе относително къмъ іедно друго — въ сѣщо-то минало време “ сирѣчь и то показва, чи дѣйствіе-то проихождало когато и друго іедно. Сега, какво различіе има между тѣзи врѣмена ? Излѣзва, чи никакво. А какъ ся іе іеще заплетено изразилъ тука съставитель-тѣ на Грамматикж-тж !

Намъ ни ся чини, чи за да покаже по іавно различіе-то меж-

ду тѣзи врѣмена, Г. Мирковичъ можѣше дѣлѣ добръ да ся послу-
жи съ собственно-то особито значеніе на тѣ врѣмена, а именно
ако кажѣше, чи минало-то несъвършено означавъ винаги дѣйстви-
е, кое-то ся или вършило несъмнѣнно или пакъ было видѣно или слушано
отъ лице-то кое-то говори: каквото *азъ пишѣхъ, ты пишѣше, той
пишѣше*; и чи онова врѣмя, кое-то той нарича минало — относи-
телно, показва чи лице-то, кое-то говори, нѣма пълна увѣрен-
ность въ несъмнѣннѣ-тѣ дѣйствителность на дѣйстви-е-то, кое-то
ся ѣе вършило, понѣже само това лице не ѣе присѣтствувало кога-
то ся ѣе съвършавало дѣйстви-е-то, или ѣе было въ нѣкое несъзна-
телно състояніе откъмъ туй дѣйстви-е: *азъ съмѣ пѣлъ, ты си пѣлъ,
той ѣе пѣлъ*. Това особито вѣтрѣшно значеніе на врѣмена-та можѣ-
ло да ся употребѣи и при други-тѣ врѣмена, за по точно-то нѣмъ
опредѣленіе.

Сами-тѣ врѣмена. Г. Мирковичъ повече-то уловилъ и исчислилъ
добръ. Справедливостъ трѣбва да му ся отдаде — и за добро-то
распредѣленіе на глаголи-тѣ по двѣ само спряженія. Но наклоне-
нія-та той не улучилъ добръ. Нѣй видѣхми поправкѣ-тѣ, коя-то
господство му прогласи зарадъ сълагателно-то и условно-то на-
клоненіе, слѣдъ пѣкое врѣмя подиръ изважданіе-то на грамматикѣ-
тѣ си, чи сирѣчъ гдѣ-то ѣе турено сълагателно наклоненіе трѣбва да ся
чете условно, а гдѣ-то ѣе условно да ся замѣства съ сълагателно;
но рѣчъ-та ни не ѣе за тѣзъ поправкѣ. Нѣй исками да кажемъ; чи
Г. Мирковичъ ся увѣкълъ отъ други-тѣ грамматикѣ и турилъ нахло-
неніе, кое-то не съществува въ нашъ-тѣ ѣзикѣ. Това наклоненіе ѣе
онова, кое-то въ грамматикѣ-тѣ му ся вика условно и кое-то сега,
спорѣдъ прогласенно-то поправяніе, трѣбва да ся вика сълагателно.

Напраздно ще търси сега нѣкой да разумѣе отъ опредѣленія-
та на Г. Мирковича, що ѣе сълагателно-то наклоненіе, когато го него
нѣма въ ѣзикѣ-тѣ ни. Но да ли наистиннѣ нѣма въ нашъ-тѣ ѣзикѣ
сълагателно наклоненіе? Само-то опредѣленіе, кое-то ни дава

господство му за наклонение-то въобще, показва, чи у насъ истиннѣ нѣма съслагателно наклонение.

Ето какъ опредѣлява Г. Мирковичъ наклонение-то. „Наклонение-то је едно особено отличие въ глаголѣ-тъ, кое-то употреблявами за да назначимъ негово-то различно значеніе въ кое-то ся нахожда дѣйствие-то или състояние-то.“ Колко-то и да је тѣмно това опредѣленіе, но то показва, чи наклонение-то је *отличіе въ глаголѣ-тъ* сирѣчь, както ній това разумѣвами, нѣкоя особита фирма; нѣкое особито окончаніе въ глаголѣ-тъ, понеже тѣ ся разумѣва наклонение-то и въ други-тъ ѣзици и грамматики. Г. Мирковичъ далъ приблизително до истиннѣ-тъ опредѣленіе за наклонение-то, но примѣри-тъ, кои-то прѣдставилъ за съслагателно-то наклонение, никакъ не ся съгласни съ това опредѣленіе. Той прѣдставилъ примѣръ за изъвително-то наклонение: *пишѣ*, а пакъ за съслагателно-то: *ако пишѣ*. Ще ся рече чи като нѣма никакво отличие въ глаголѣ-тъ, нѣма и особито наклонение. Сжщо и въ сами-тъ спряженіи Г. Мирковичъ казва, чи врѣмена-та на негово-то съслагателно наклонение сж ѣдиакви съ врѣмена-та на изъвително-то наклонение, стига само да имъ ся тури нѣкоѣхъ отъ частици-тъ: *ако, когато, като* и проч. Г. Мирковичъ не направилъ творителенъ или прѣдложенъ, нито даже дателенъ и родителенъ падежи съ помощь-тъ на прѣдлози-тъ. Защо сега прави наклоненія съ помощь-тъ на съюзи-тъ? Това показва, чи съчинитель-тъ противорѣчи на самого себе си и пада въ ѣавнѣ непослѣдователность. Добрѣ разсждавалъ Г. Мирковичъ, когато полагалъ, чи като нѣма ѣдно имя особити измѣненія въ окончаніе-то, нѣма и падежи; но не добрѣ разсѣдилъ, кога-то ся рѣшилъ да пише, чи съслагателно-то наклонение става отъ изъвително-то, като ся само употребѣтъ нѣкои частици. Чудимъ ся ній ѣще, зашто господство му пакъ ѣще опредѣлилъ за съслагателно-то наклонение само петъ врѣмена, а не толкосъ, колко-то ги има въ изъвително-то, когато частици-тъ, кои-то той

носочилъ за съслагателно-то наклоненіе, могатъ да ся турѣтъ прѣдъ всѣко отъ врѣмена-та на изявително-то.

„Могъ и недиѣй. — казва въ забѣлѣжаніе-то си по първо-то спряженіе съставитель-тъ на Българскъ-тъ методическъ грамматикъ, — приемятъ подиря си какъ наклоненіе условно, третіе-то лице на минало-то опрѣдѣленно врѣме вмѣсто сегашно: *могъ ти, недиѣй ти; могъ писъ, недиѣй писа*“. Мисль-та на съчинитель-тъ ся разбира, ако и малко съ трудъ, но тя не ѣе вѣрна. Г. Мирковичъ иска да каже чи въ тѣзи примѣри *ти, писа*, служатъ като іедно условно (или съслагателно, спорѣдъ поправкж-та), наклоненіе подиръ: *недиѣй, могъ* и сж трети-тъ лица на минало-то опрѣдѣлено врѣмя. Нѣй не проумѣвами, какъ може да сж тука тѣзи врѣмена условно или съслагателно наклоненіе, и чинившия, чи нѣма да ся излъжентъ, ако отхвърлимъ рѣшително това утвържденіе на Г. Мирковича и туримъ чи форми-тъ *ти могъ* испълняватъ длъжность на неопрѣдѣлтелно-то наклоненіе въ речени-тъ примѣри.

Освенъ аналогія-та съ други-тъ іазици, коя-то явно показва, чи тѣзи форми сж остатки отъ неопрѣдѣленно-то наклоненіе, нѣй можемъ да повиками на помощъ за доказателство на мисль-тъ си и други примѣри, какво-то: *не могъ да; не могъ, не диѣй ъ (отъ ѡмъ)*. *Да* и *ѡ* трѣбва да убѣдѣтъ Г. Мирковича, чи и *ти, писа* не сж трети лица на минало-то опрѣдѣленно врѣмя, както той мисли, но други особити форми. Истина — іе, чи *могъ ти* заключава въ себе си условіе и іе все іедно що: *ни вѣмъ*, но не *ти* іе само по себе си условно наклоненіе, а наіедно съ *могъ*. Какъ іе пжкъ речено чи *не диѣй ти* іе нѣкое си условно наклоненіе или пжкъ и съслагателно, никакъ не доумѣвами, особенно като глѣдами, чи това іе іавно повелително наклоненіе, кое-то псключава всѣкакво друго.

(Слѣдва.)

СЪВРЕМЕННА ЛЪТОНІСЬ

Христіене-тъ въ Дамаскъ были уианени този мѣсяць отъ нѣкон си слухове, кои-то ся распрѣснали по градъ-тъ. Н. Пр. Фуадъ паша побързалъ да отиде пакъ въ Дамаскъ и турилъ край въ безпокойство-то, кое-то овладѣло духове-тъ.

Извъриденій-тъ дамаскій сѣдъ продължава іеце сѣдѣ-тъ на запрѣни-тъ. Въ тъмници-тъ има до триста затворени. Повече-то ото тѣхъ сѣ обвинени по твърдѣ истински показанія.

Членове-тъ на мѣстній-тъ меджлишъ, кои-то сѣ были запрѣни отъ іединъ мѣсяць и половинъ, сѣ осѣдени да бѣдѣтъ кои затворени кои испроводени въ заточеніе. Тѣ ще бѣдѣтъ задържени въ кипрскъ-тъ крѣпость и ще ся намирѣтъ подъ рѣжъ-тъ на императорскій-тъ комисаръ, кой-то продължава да издирва да ли іе было по нѣкое си сѣзаклятіе, напрѣдъ разсѣдено и нагласено, избиваніе-то на христіене-тъ въ Дамаскъ, или іе то стапѣло садѣ порзди нападенія-та, кои-то направиха Друзи-тъ врѣхъ планински-тъ христіене.

Славній-тъ шейкъ Абдулахъ Хелеби, кой-то ималъ голѣмъ почетъ въ градъ-тъ и кого-то простій-тъ народъ сѣчиталъ дору за святець іе осѣднилъ за винагишенъ затворъ.

Планински-тъ христіене оставѣтъ Бейрутъ и ся заврѣшѣтъ въ села-та си. Іединъ комитетъ, сѣставенъ отъ чиновници-тъ, кои-то сѣ съ Фуадъ пашѣ, отива на планинъ-тъ, за да нагледва построяваніе-то и исправяніе-то на села-та и да дава пари-тъ, кои-то ся искѣтъ за тѣзъ работѣ.

Непокорни-тъ Друзи ся търсѣтъ и ся улавѣтъ отъ войскитѣ, кои-то сж за това назначени.

Жители-тъ на Захлехъ, христѣне, като направили пѣкон грабителства надъ Мусуламане-тъ въ Капѣжъ, Мансурехъ и пр. , Н. Пр. Фуадъ наша имъ испратилъ ѣдижъ прокламаціѣжъ, въ коѣж-то, като имъ напомнюва, чи той ѣе полпомощенъ комисарь на Н. И. В. , проведенъ поради ливански-тъ събитія, да поднови спокойствіе-то и да тури редъ въ странж-тжъ, а чи всички-тъ, кои-то сж приели участіе въ смущенія-та, ще бжджтъ наказани по правила-та на правосѣдіе-то, ги съвѣтва да стоѣжтъ мирни и да не излѣзвжтъ отъ правій-тъ пѣтъ. Н. И. имъ обѣява, чи да ся възвѣрне на всѣкиго онова, що му ѣе грабижто, ѣе работа на правителство-то, а не сами подданиитѣ на Високж-тжъ Портж да ся занимавжтъ съ това и да производжтъ безчиніе “. Ако отсега, казва императорскій-тъ комисарь, станжтъ пакъ таквици постѣпки, противни на царскж-тжъ волѣж , всѣкій, кой-то ся улови, чи самичакъ ся растѣкмава по този начинъ, ще загуби всѣкакво право да приеме възнагражденіе за загубеніе-то и ще ся счита между вишовни-тъ и прѣстѣпници-тъ. “

— Този мѣсяцъ министри-тъ на негово Императорско Величество много пѣти ся съединяваха да разгѣжджтъ въпросъ-тъ за устройство-то на финанси-тъ на имперіѣж-тжъ. За да тури кредитъ-тъ на хазинж-тжъ врѣхъ твѣрди и пензмѣнни основи, Правителство-то има прѣговори за да направи ѣдинъ значителенъ заемъ.

“ Ній приѣхми увѣдомленіе, дума *журналъ де Константиноль*, чи пѣрви-тъ сумми, кои-то ще ся проваждатъ на Високж-тжъ Портж мѣсячно, ще бжджтъ исклучително употребени да ся оттегли напълно и непосредственно остапжлю-то кайме.

„ Като дава ѣдижъ сигуранціѣжъ тѣй формалжъ, Правителство-то има за цѣль да затвѣрди най скоро довѣріе-то на публикж-тжъ, за да ся ползува незабавно земля-тжъ, откъмъ търговскж и финан-

совж стържъ, съ безпорни-тъ изгоди отъ удовлетворително-то съ-
тояніе, въ кое-то ще се намържтъ отъ сега финанси-тъ на нше-
ріж-тъ “ :

— „ Великій-тъ Везиръ, казва іедна дониска отъ Цариградъ до
Ендепандансъ Бельжъ, бѣше въ състояніе, кату пжгонѣствуваще по
Румели, да се увѣри въ дѣла, кои-то іазно доказвжтъ, чи страда-
нія-та, отъ кои-то се плачѣтъ жителн-тъ рая, произлѣзвжтъ по
малку отъ мѣстно-то управленіе, отколко-то отъ собствено-то нх
духовенство грѣцко. Тѣзи дѣла сж толкосъ омразни, щото можѣ-
ха да се считжтъ за несправедливи обвиненія, ако не бѣще ги
расказвалъ самъ Мехмедъ Кѣбрѣзли паша и ако не се тѣ подтвр-
дяваха отъ подлинни документи, кои-то високій-тъ императорскіе
комисаръ има стараніе да събере. Най възмутителни-тъ злоупотрѣ-
бленія, най недостойни-тъ грабителства не сж нищо за грѣцко-то
духовенство въ Румели. Епископи-тъ и началници-тъ на цѣркви-тъ
давжтъ на подчинени-тъ си примѣръ на развратностъ и на насил-
ваніе за пари. Оставяніе-то между мжжъ и женѣ се іе онрѣдѣляло
на петъ стотинѣ гроша, за да можѣтъ да го стигжтъ венчки-тъ ке-
сін, и то се произнася, като се врѣдстави тази сума, безъ всѣ-
какво друго издирваніе“ . Тѣзи извѣстія, кои-то съобщава цар-
градскій-тъ дописникъ на *Ендепандансъ*, трѣбва да ни увѣрѣтъ чи
жалби-тъ на Българе-тъ, нѣмж да бѣдѣтъ оставени безъ вниманіе.
спорѣдъ какво-то мислѣтъ противници-тъ на цацѣ-тъ цѣрковнѣ
независимостъ. До колко тѣ си позволявжтъ лѣжи винаги, когато
извѣщавжтъ нѣщо за вържежъ-тъ на народнѣй-тъ ни въпросъ може да се
увѣримъ отъ това, чи въ исто-то врѣмя, когато тѣ распрѣснѣха слухъ, чи
жалби-тъ на Българе-тъ се испратили на грѣцкѣ-тъ патріаршіѣ,
ти да ги разглѣжда и да рѣшава по тѣхъ, *Леванъ Кералдъ*, тука-
шна-та англійска газета, извѣсти, чи Цорта-та ги внимателно ис-
питва. Ето собствени-тъ думи за това на англійскій-тъ журналъ,
напечатани въ нумеро-то отъ ²⁶/7 Октомврія: „Правителство-то сега се

запишва да испытва жалби-тъ на Българе-тъ противъ гръцко-то духовенство. Както бѣхми казали прѣди нѣкое время, тѣзи дърни-тъ подадоха іединъ молѣжъ съ кой-то искатъ отъ Високъ-тъ Портъ формално-то подгвърженіе на отдѣленіе-то, кое-то веки съществувалъ дѣломъ“. Редактори-тъ на този Вѣстникъ иматъ много по вѣрни способи да ся научватъ за истинъ-тъ на таквизи пѣща, отколко-то онѣзи нещастни, кои-то слушатъ по много-то страсти-тъ си. За английскій-тъ вѣстникъ никой не може да каже, чи той съ ало намѣреніе прѣдставлява тука работъ-тъ на Българе-тъ другоачо, откакто іе тя; но туй сжщо-то може ли да ся каже за хора, у кои-то блядословіе-то върви наіедно съ цѣль-тъ, кой-то тѣ гонѣтъ ?

Политическій Дневникъ.

Какво по законно нѣщо отъ това всѣкій іединъ народъ да има право да ся нареди както иска и да ся подчини на кого му іе воля ? Италіанскій-тъ народъ, кой-то брои повече отъ двацѣтъ и четире милиона, иска да ся съедини въ іедно царство и да ся подчини на іединъ кралъ, като испяди напрѣшни-тъ си владѣтели, кои-то го дробѣха на нѣколко отдѣлни княжества, или ся отложи отъ тѣхъ, за да ся подчини на Виктора Емануила. Този дърній-тъ, проиникнѣтъ добръ отъ високъ-тъ идеѣ , коя-то въодушевява народонаселеніа-та на Италіѣ , и като прѣдвижда іединъ найщастливъ бждущность за всичкій-тъ полвинострѡвъ въ испъненіе-то на тѣзъ идеѣ , прѣзира всички-тъ опасности, кои-то сж свързани съ неѣ , и ѣ става іединъ отъ най респостни-тъ служители. Почти всичка Италіѣ , освѣтъ Римъ и Венеціѣ , стжна веки надъ не-неговѣтъ власть подиръ много пожертвованія и трудове. И о тогава, когато работа-та веки приближава до край-тъ си, издигатъ ся пови трудности, поголѣми почти отъ онѣзи, кои-то имаме да побѣдва до сега Италіѣ . Повече-то отъ велики-тъ държави глѣдѣтъ на н-

италианско-то движеніе като на іединъ революційъ, неспъгласна съ же-
жду народни-тъ права, кои-то сж были до сега въ силѣ, и опас-
нѣ за благосъстояніе-то на народи-тъ. Едини отъ тѣхъ поради това
си изіавявѣтъ просто |неудоволствіе-то срѣщу Піемонтъ, кой-то
найпослѣ іавно въспріе управленіе-то на тѣзи революційъ, други
прѣкжсвѣтъ наполовинѣ или съвсѣмъ дипломатически-тъ си сноше-
нія съ него. Само Англія одобрява сардинскѣ-тъ политикѣ, безъ
вѣтъкакво двосуміе и искрено жѣлае да се съединиѣтъ Италиенци-тъ
и да направиѣтъ іедно силно царство, безъ да имъ прѣпятствува
никой въ това. Мѣчно се види на нѣкои европейски правителства,
като тѣй лесно се ручкѣтъ прѣстоли-тъ отъ іеднодушіе-то на на-
роди-тъ, и най паче като се проповѣдза, чи іедно правителство,
іединъ краљ, като върви срѣщу желанія-та на народъ-тъ си, този
последній-тъ ако се отхвърли отъ него, никой нѣма право врѣхъ
това да неговува, и колкото іедно правителство има по малко при-
чини да се надѣе на благорасположенностъ-тъ на народи-тъ си,
толкова по много се лютн и се подига срѣщу тѣзи върховнѣ властъ
на народи-тъ, по кой-то падиѣха или се готови скоро съвсѣмъ
да падиѣтъ всички-тъ досегашни владѣтели на Италиѣ, освѣтъ Вик-
тора Емануила .

Но това пачало, кое-то туря тѣй горѣ волѣк-тъ на народи-
тъ ако и да има противници, има и защитници. Освѣтъ всички-тъ
тѣзи журнали, кои-то се наричѣтъ либерални по съврѣменностъ-тъ
и свободомисліе-то си, има и правителства, кои-то го забранѣтъ.
Не хортувами за Сардиніѣ, на кой-то сждба-та опредѣлила да
бѣде първа неговза проповѣдница въ дипломатикѣ-тъ, поради ней-
но-то положеніе, кое-то ѣ се назначи отъ всички Италиѣ гдѣ-то
помянѣто-то пачало веки се прилага съ такъвзи ентузвизмъ; оста-
вами на стѣриѣ и Англіѣ, на кой-то либерални-тъ видове се тѣй
добрѣ съгласувѣтъ съ интереси-тъ на политикѣ-тъ ѣ въ сегашно-
то стремленіе на Италианци-тъ. Сама Франціѣ іе принудена отчас-

ти да забраня неприкосновенность-тъ на това велико право на народи-тъ, по кое-то тѣ да могат да се устро-
йвайтъ, да си нареждайтъ и избиратъ върховни правители и да ги
испъждатъ, ако ся тѣ не съобразуватъ съ желанія-та имъ. Това
веки явно ся показа въ іединъ членъ кой-то обнародва *Консти-*
түсіональ и за кой-то, конеже ся отдава на по горни внушенія,
искатъ да кажатъ чи іе писанъ отъ сжщій-тъ писателъ, кой-то
написа и брошуръ-тъ: *Папа-та и конгресъ-тъ*, и чи той іе прѣд-
назначенъ да има сжщо-то значеніе, каквото и тази брошура. Този
членъ прѣдстави до нѣкоіхъ степенъ откровенно политикъ-тъ на
императоръ-тъ откъмъ Италіѣ като отговаря на обвиненія-та, кон-
то до сега ся обръщали врѣхъ французско-то правителство, и по-
ради това нѣма да остане безъ вліаніе. Съчинитель-тъ полага, чи
на французскій-тъ императоръ іе невъзможно нито да ся придържа
за вилафранскій-тъ миръ и да поддържа папъ-тъ въ свѣтски-тъ
му владѣнія, да помага на испъденин-тъ владѣлци да ся завържатъ
и да ся закрѣпятъ на прѣстоли-тъ си и да замѣсти съ този па-
чалникъ въ Италіѣ Австріѣ; нито пакъ да съдѣйствува на Италиан-
ци-тъ да ся дигатъ противъ господари-тъ си и да ги пѣдѣтъ.

„ Какво искатъ отъ императоръ-тъ, пита съчинитель-тъ, онѣ-
зи кои-то бы желали да го накаратъ да земе стѣрпѣ срѣщу Италіѣ ?
Тѣ му искатъ да стѣпнѣ вжнѣ отъ всички-тъ начала, кои-то той
прѣдстави и отъ всички-тъ правила, кои-то іе турпѣ. Тѣ му ис-
катъ да ся отрече отъ правственихъ-тъ власть, коіхъ-то той има за
добро-то п за миръ-тъ на Европѣ. Тѣ му искатъ да стане безчувственъ
и да си направи изобличеніе. Възможно ли іе това ? Императоръ-тъ може
ли да забрави, чи той іе избранъ по всеобщо-то гласоподаваніе и
прѣдставлява на тронъ-тъ иденъ-тъ на ново-то общество и на вси-
чки-тъ успѣхи на просвѣщеніе-то.

„ Императоръ-тъ може, казва по надолу членъ-тъ, и иска да
прави пожертвованія само за сираведливи причини, само за прави-

гелства, кои-то не сж отвратителни за странѣ-тъ си, и кои-то не сж турѣтъ като неприатели на Франціѣ. “

Тѣй сжщо раскрива съчинитель-тъ, чи Императоръ-тъ не је можлъ да поддържа революціѣ-тъ въ Италиѣ и да върви съ неѣ наіедно“. Негови-тъ чувствованія, какво-то и негово-то пораченіе не сж ся прѣмѣнили, казва съчинитель-тъ. Той винаги иска да у-сигори независимость-тъ на полуостровъ-тъ, безъ да ободряѣ безначаліе-то. Господарь, принознатъ отъ всички Европѣ, нему не је позволено да одобри развалѣ-тъ на змеждународно-то право. Господарь, избранъ отъ всеобщо-то гласоподаваніе, той не трѣба да поддържа царе-тъ, отъ кои-то народи-тъ ся оттеглюваѣтъ “ „ Кратко, намѣсваніе-то на Франціѣ противъ Пімонтъ щѣше да је іедно безмисліе; намѣсваніе-то на Австріѣ въ Италиѣ щѣше да је іедно обидно поврзваніе къмъ положеніе-то, кое-то тя окончателно изгуби; съучастіе съ Сардиниѣ щѣше да је за Европа іедно повикваніе на бой и деговоръ съ революціѣ-тъ “ ,

Какво трѣба сега да ся прави? Нищо друго, рѣшава членъ-тъ, освѣтъ да ся събере іединъ конгресъ за рѣшеніе-то на италиански-тъ работи. Той ся заключава съ слѣдующе-то немаловажно изреченіе: „ да ся нареди Италия и да стане могуществина је от-сега іединъ европейскій интересъ, и Европа, като го освати съ е-дно дѣйствіе на високо-то си правосѣдіе, ще ся покаже толкова прѣдвидлива, колко-то и справѣдлива. “

Но какво може да направи іединъ конгресъ за италиански-тъ работи? *Таимсѣ* испитва този въпросъ и казва първо, чи, ако това събрание ся повика да покровителствува начало-то за невмѣсваніе и да го приложи дору до папски-тъ области, въ този случай іединодушіе-то между членове-тъ на свѣтъ-тъ ще да је невъзможно, зашто-то занеманіе-то на Римъ отъ французскѣ войскѣ је безпорно едно нарушеніе на начало-то за невмѣсваніе. Конгресъ-тъ може ли да ся намѣси самичкъ? пита *Таимсѣ*. Но какво право, отговаря той,

имать нѣколко чуждеземни монарси да си намѣсвятъ въ волѣхъ-тъ на
іединъ освобожденъ народъ, кой-то иска да си избере іединъ го-
сподаръ? Конгресъ-тъ, казвѣтъ — прѣдлагава *Тампсъ* — може да се съ-
едини за да припознае Европа ново-то царство, направено въ Италиѣхъ
и негли да си прѣдложи посрѣдничество-то между това ново цар-
ство, между Франціѣхъ и Австріѣхъ относительно до оня части на
италианскѣхъ-тъ земи, кои-то тѣзи сили іеще задържѣтъ. По врѣмя-
то спорѣдъ голѣмѣй-тъ англійскій журналъ, іеще не іе дошло да
се тури печать врѣхъ новѣхъ-тъ картѣхъ на италианскѣхъ-тъ свободѣхъ.
Кога Викторъ Емануилъ овладѣе всичкѣхъ Италиѣхъ; освѣти Римъ и
Венеціѣхъ и сѣдне на новѣй-тъ си прѣстола, тогава само този мо-
нархъ ще да іе въ положеніе да иска посрѣдничество-то на Евро-
пѣхъ между него и онѣзи, кои-то му бъркѣтъ да занеме столицѣхъ-
тъ и сѣвѣрни-тъ крѣпости на италійско-то царство.

И дѣйствително съ конгресъ-тъ мѣчно ще се развѣрже вѣ-
зелъ-гъ на италианскій-тъ въпросъ и за това може да се докара да
се сѣче той пакъ съ сабиѣхъ-тъ. Вѣстници-тъ забѣлѣжвѣтъ голѣмо и
дѣятелно приготвление за войнѣхъ въ Франціѣхъ, Сардиніѣхъ и Авст-
ріѣхъ. Извѣстія-та, както и всѣкога прѣдъ откритіе-то на іединъ вой-
нѣхъ, се раздѣлѣѣтъ и сега на успокоителни и неуспокоителни.

Колко-то и да казва членъ-тъ на конститусіонель, чи Фран-
цузскій-тъ императоръ не може пито да поддѣржи италианскѣхъ-тъ ре-
волюціѣхъ нито да ѣхъ спре, чи Франція сирѣчь не може да се намѣ-
си въ италиански-тъ дѣла сега, и поради това желае съіединеніе-то
на іединъ конгресъ отъ европейски-тъ сили, обаче истина-та іе, чи
тази държава се іе вече намѣсила и може да се намѣси и за на-
прѣдъ. Французско-то правителство нали сдѣржѣ съ войски-тъ си,
кои-то има въ Римъ, сардиніѣхъ да не завладѣе областъ-тъ на Св.
Петра, іединственнѣхъ-тъ областъ, която остана сега на папѣхъ-тъ ?
Това не іе ли іедино прѣпятствіе да си испълнѣѣтъ желаніе-то и
жители-тъ на тѣзи областъ. какво-то и други-тъ Италианци ?

Тъ на ли проводиха денугаціи до Наполеона да имъ даде възможность да ся освободѣтъ и тѣ отъ ненавистно-то правителство на папѣ-тъ и да ся турѣтъ подѣ власть-тъ на този краль, кой-то имъ ѣе по сърдце-то ?

Отъ другѣ стѣрня ако бы Австріѣ да излѣзе отъ тѣрпѣние-то, въ коо-то ся ѣе тя досега дѣржѣла, като глѣда туй що стага въ Италиѣ, Франція не може да бѣде равнодушна къмъ положеніе-то на апенинскій-тъ полвинострозъ и на Пиемонтъ, нейній-тъ съюзникъ. Въ противенъ случай съвсѣмъ могатъ да ся изгубѣтъ плодове-тъ отъ побѣди-тъ ѣ въ дѣрнѣ-тъ войнѣ.

Но Австрія ще ли да ся рѣши сама да начене войнѣ съ Италиѣ, како и вижданіе-то въ Варшавѣ между двамата императори и князя управителя колко-то и вижданіе-то въ Теплицѣ, не ѣе придобѣ съюзници ? Много ся хортува шо за варшавско-то виждане на велики-тъ сѣверни господари. Нѣдин хортуваха, чи трима-та господари ще турѣтъ основанія за всички-тъ въпроси, кои-то сега разбутвѣтъ Европѣ, и чи тѣ не само ще ся съгласѣтъ помежду си за италиански-тъ дѣла, но и ще ся споразумѣтъ за вѣсточни-тъ; на Россіѣ тука отдавахъ, чи тя щѣла да ся мѣчи да склони Австріѣ и Пруссіѣ за прѣглѣждане-то на парисскій-тъ договоръ. Други глѣдаха въ събираніе-то на вѣнчанин-тъ владѣлци отъ три-тъ голѣми сѣверни дѣржави ѣединъ съюзъ противъ Франціѣ. Но тѣзи, които казваха, чи императори-тъ и князь управитель-тъ сѣ ся малко нѣщо безразсѣдно увлекли, чи поискали да направѣтъ ѣедна незначителнѣ демонстраціѣ съ събираніе-то си, що то тѣ и пожалѣли за таквѣзъ ѣединъ постѣпка, нада ли не сѣ най добръ уллучили. Вижданіе-то въ Варшавѣ нѣмало никакви слѣдствія. Австрія нѣмала наистиннѣ надеждѣ дано и три-тъ двора да ся съгласѣтъ и урѣтъ ѣединъ общъ политикѣ зарадъ бѣдущи-тъ случаи, отъ които ся тя бои. Но Пруссія и Россія не ся показали расположени да испитвѣтъ тѣмноти-тъ на бѣдуще-то и господари-тъ на тѣзи дѣла

земи ся доволстували да ся държіть само за трудности-тъ на пастояще-то. Поради това тѣ имали на умъ-тъ си да уталожятъ недовѣрія-та кои-то безпрѣстанно безпокоѣтъ Европѣ и, за да достигнатъ тѣхъ цѣль, тѣ счели за най добро срѣдство да не показватъ никакво недовѣріе или подозрѣніе откъмто други-тъ царіе, като ся удалявали и отъ всички-тъ въпроси, кои-то съ могли да докажатъ нѣкакси французско-то правителство.

Дописки-тъ отъ Варшавѣ явяватъ дору чи русскій-тъ императоръ былъ нѣколко хладенъ въ обращеніе-то си съ австрійскій-тъ, колко-то и да былъ учтивъ, по крайней мѣрѣ не ся показвалъ толкосъ сърдеченъ, какво-то въ обращеніе-то си съ князя управителя, и народъ-тъ никога не откривалъ радостно чувство прѣдъ австрійскій-тъ самодържець; даже кога Францъ Іосифъ бывалъ наедно съ Императора Александра, той вардѣлъ дълбоко мълчаніе, между туй като, кога този дирній-тъ былъ самичакъ, му свидѣтелствувалъ съ громогласни вѣсклицанія за чувства-та, кои-то го въздушевяватъ откъмъ господарь-тъ му.

Може впрочемъ Австрія да ся надѣе да намѣри подкрѣпленіе въ собствени-тѣ си народи, на кои-то сега правителство-то дава по голѣма свобода въ управленіе-то; но това ще ѣхъ излѣже, като помислѣтъ тѣя народи, чи това що ся устъпа на желанія-та имъ, ся устъпало было поради стѣсненпо-то положеніе на австрійскѣ-тъ политикѣ, съ цѣль да добіе тѣ благонаклонность-гѣ имъ въ трудно-то врѣмя, а не по добръ волю. Колко-то и да не удовлетворяватъ напълно желанія-та имъ нови-тъ узаконенія и нареди, кои-то сега прогласи Францъ Іосифъ, тѣ се бы хванали да успокоѣватъ неблагоприятни-тъ, ако правителство-то на императоръ-тъ ся уловѣше чистосърдечно да ги приложи.

Ето тѣзи узаконенія, спорѣдъ както ся намирътъ въ императорскій-тъ патентъ, кой-то ги провъзгласилъ на $\frac{8}{20}$ Октомврій:

1, Право-то да ся давѣтъ, прѣмѣнуватъ и унищожавѣтъ зако-

нитѣ не ще го има веки императоръ-тъ; то ся отдава на имперскій-тъ съвѣтъ.

2, Занапрѣдъ ще ся разгледжтъ въ съвѣтъ-тъ на имперіѣ-тъ и ще ся рѣшавжтъ съ негово-то съдѣйствіе всички-тъ законодателни въпросъ, кои-то ся отнасяжтъ до права-та, до длѣжности-тъ и до интереси-тъ, общи на всички-тъ царства и земи въ имперіѣ-тъ, а именно въпросъ-тъ за монети-тъ, за сребро-то, за кредитъ-тъ, за гюмрюци-тъ и за търговіѣ-тъ; въпросъ-тъ за основи-тъ на банкѣ-тъ, за основи-тъ на пощанско-то управление, за телеграфи-тъ и за желѣзни-тъ пѣтища; въпросъ-тъ за земаніе-то войскари, също и за туряніе нови даноци и за покачваніе-то на сегашни-тъ, за покачваніе-то на соль-тъ, за заключваніе-то на нови заеми; прѣвръщаніе-то на длѣгове-тъ на царство-то, продажбата или прѣобразованіе-то или залаганіе-то на недвижимій-тъ имотъ на царство-то можтъ също да бѣджтъ заповѣдани само съ съгласіе-то на имперскій-тъ съвѣтъ. Най послѣ, утвържденіе-то на бюджетъ-тъ на разноски-тъ за идущѣ-тъ години, наредяваніе-то на смѣтки-тъ и на слѣдствіе-то на годишни-тъ разноски ще става съ съдѣйствіе-то на имперскій-тъ съвѣтъ.

3, Всички-тъ други законодателни въпроси ще ся рѣшавжтъ по областни-тъ събори, въ Венгріѣ и области-тъ и по разумъ-тъ на отколышпи-тъ и нареди, а въ други-тъ царства и области, по разумъ-тъ на особити-тъ имъ нареди.

Но понеже, като ся исклучжтъ области-тъ на венгерскѣ-тъ коронѣ, нѣкои законодателни въпроси, кои-то ся не отнасяжтъ до имперскій-тъ съвѣтъ, съ ся разгледали и рѣшавали отъ давна вѣмѣна ѣднакво за всички-тъ други области, тѣзи въпроси що ся разгледжжтъ пакъ въ съвѣтъ-тъ на имперіѣ-тъ, но ще ся искжтъ съвѣти-тъ и на тѣзи области.

4, Патентъ-тъ, кой-то обнародва тѣзи постановленія, ще ся варади въ архиви-тъ на царства-та и на области-тъ, а по послѣ ще ся введе напълно въ кодексъ-тъ на странѣ-тъ. Прѣемници-тъ на императоръ-тъ ще ся задѣлжени да ся подписвжтъ на този патентъ, кога ся качжтъ на прѣстоль-тъ, и да го проважджтъ въ всѣко отъ кралевства-та, гдѣ-то и ще ся записва въ кодексъ-тъ на земѣ-тъ.